درس چهارم

باغ سِرّی

توضیحات درس

در این درس نمونه‌ای از اتفاقات زندگی در قالب داستانی بیان شده تا دانش‌آموزان ضمن آشنایی با موضوع امر به معروف و نهی از منکر، مصادیق، شیوه‌ها، ضرورت و فواید آن؛ با استناد به آیات قرآن، امر به معروف و نهی از منکر را به‌عنوان یکی از وظایف مسلمانان نسبت به یکدیگر قلمداد نمایند. این درس در ادامه درس گذشته می‌تواند بر امر به معروف و نهی از منکر به‌عنوان مهم‌ترین هدف قیام عاشورا، تأکید کند؛ این داستان همچنین می‌تواند به تکمیل آموزش‌های مربوط به مال حلال و مال حرام که در درس پایه پنجم با عنوان «مال مردم» خوانده‌اند، کمک نماید.

نکته : پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس را در نخستین هفته ماه محرم، که هفته احیای امر به معروف و نهی از منکر نام‌گذاری شده است، تدریس نمایید.

اهداف درس

ـ آشنایی با مفهوم امربه معروف و نهی از منکر
ـ شناخت برخی از روش‌های امر به معروف و نهی از منکر
ـ بیان فواید امربه معروف و نهی از منکر
ـ توانایی تشخیص برخی از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر در زندگی
ـ احساس وظیفه و تلاش برای انجام امربه معروف و نهی از منکر
ـ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

مفاهیم کلیدی

ـ امر به معروف
ـ نهی از منکر
ـ مال حلال
ـ مال حرام

پیشنهادهایی برای تدریس

● مناسب است این درس زمانی تدریس شود که همراه با دانش‌آموزان خود در موقعیتی مشابه قرار دارید مثلاً به اردو رفته‌اید و از کنار باغ‌های میوه رد می‌شوید یا اینکه در جایی قرار دارید که وسوسه استفاده از وسایلی که اجازهٔ استفاده از آنها

را ندارند وجود دارد. اگر در چنین موقعیتی به‌طور واقعی قرار ندارید می‌توانید این موقعیت را به‌طور فرضی در کلاس ایجاد کنید ویژگی داستانی بودن متن درس به‌خاطر شیرینی خاصی که دارد می‌تواند برای دانش‌آموزان شنیدنی و دلچسب باشد.

● می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید خود را به جای شخصیت‌های داستان بگذارند و احساس خود را بازگو کنند.

● در فعالیت «**برایم بگو**» دانش‌آموزان را هدایت کنید تا با اشاره به برخی از شیوه‌های امر به معروف و نهی از منکر به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری متن درس بپردازند.

● در فعالیت «**تدبر کنیم**» دانش‌آموزان با توجه به مطالبی که در مورد امر به معروف و نهی از منکر آموختند، آثار این حکم اسلامی را از زبان آیات قرآنی جمع‌بندی و مرور می‌نمایند. ضرورتی برای حفظ آیات قرآنی وجود ندارد و توجه به مفهوم آیه و بیان ارتباط آن با درس، برای نیل به هدف این فعالیت کفایت می‌کند.

✓ برای انجام این فعالیت، توصیه می‌گردد ابتدا دو یا سه دانش‌آموز داوطلب آیات قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. سپس همه دانش‌آموزان با هم آیه قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. پس از آن دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره با توجه به مضمون آیه، درباره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو بپردازند. در ادامه از نمایندگان هر گروه بخواهید تا نتایج گفت‌وگوی خود را برای دیگران بیان کنند. درصورتی‌که توضیحات دانش‌آموزان برای روشن شدن مفهوم آیات قرآن کافی نباشد، با طرح سؤالاتی آنان را در درک مفهوم آیه یاری کنید.

● در فعالیت «**بررسی کنید**» تلاش شده تا دانش‌آموزان با مصادیق گوناگون امر به معروف و نهی از منکر در زندگی امروزی آشنا شوند.

● در انجام فعالیت «**گفت‌وگو کنید**» جهت تقویت اهداف نگرشی و رفتاری درس، خوب است دانش‌آموزان ابتدا به‌صورت فردی یا گروهی روی این فعالیت فکر کرده و سپس مطالب خود را در جمع دیگر دانش‌آموزان مطرح نمایند. محور گفت‌وگو در این فعالیت می‌تواند در قالب‌های گوناگون مانند گفتاری، نوشتاری، رفتاری و... سازماندهی گردد.

● در فعالیت «**ببین و بگو**» تصاویر متنوعی وجود دارد که هر یک می‌توانند داستان خاص خود را داشته باشد بنابراین بچه‌ها باید داستانی را در ذهن خود بسازند (تصویرخوانی) و سپس به سراغ قضاوت و تصمیم‌گیری براساس معیارهای از پیش آموخته بروند. در این فعالیت می‌توانید از فن «تصویر خوانی» استفاده نمایید. این فرصت را برای دانش‌آموزان فراهم کنید تا دریافت و استنباط خود را از تصویر درس مطرح نمایند؛ هرچند این دریافت در فضایی عاطفی صورت پذیرفته و ارتباط مستقیمی با محتوای درس نداشته باشد. برای بهره‌برداری از روش تصویرخوانی که به معنی استفاده از تصویر برای درک یک معنا و مفهوم می‌باشد می‌توانید در سه قدم مشخص و مجزا اما کاملاً مرتبط با یکدیگر آن را انجام دهید.

قدم اول : براساس سؤالِ «دقیقاً چه چیزی در تصویر می‌بینید؟» در این مرحله، به بچه‌ها توصیه و کمک کنید تا دقیقاً آنچه را می‌بینند، با تمامی جزئیات شرح دهند؛ بدون آنکه به روابط و پیوند اجزا توجه و دقت کنند یا این روابط را حدس بزنند. در این مرحله، جمله‌هایی نظیر «من در اینجا ..... می‌بینم» یا «اینجا، چند ..... وجود دارد». به‌کار گرفته می‌شود، به کاربردن جمله‌هایی مثل «به نظر من، این بچه مشغول ..... است» یا «فکر می‌کنم .....» خطاست. در واقع، در این مرحله فقط توانایی مشاهده دقیق و مستقیم دانش‌آموزان مورد نظر ماست.

قدم دوم : براساس سؤالِ «چه رابطه‌ای بین چیزها و افراد می‌بینید (یا حدس می‌زنید) ؟ در این مرحله به دانش‌آموزان

توصیه و کمک کنید تا براساس آنچه می‌بینند، روابط بین اجزا را حدس بزنند، برای این کار باید به تمامی جزئیات و روابط و پیوندها و نیز عناصر پنهان از طریق «حدس» توجه شود. در این مرحله، جمله‌هایی نظیر «من حدس می‌زنم که این کودک . . . یا «فکر می‌کنم این کودک با آن مرد . . .» به‌کار گرفته می‌شود ولی در این مرحله ما به داستان سرایی نمی‌پردازیم.

قدم سوم : براساس پرسش‌هایی نظیر «دربارهٔ تصویر چگونه فکر می‌کنید؟» «تصویر چه می‌خواهد بگوید؟» و ... در این مرحله، دانش‌آموزان را به بهره‌گیری از تخیل خود فرا بخوانید. از آنها بخواهید که با توجه به تصویر، به داستان‌سرایی و خلق موقعیت‌های ذهنی بپردازند. در این مرحله، دانش‌آموزان می‌توانند در عناصر ذهنی خود دخل و تصرف کنند و به تحلیل، ترکیب یا نقد بپردازند. آنها براساس تصور ذهنی و تفسیر شخصی خود می‌توانند تصویر و عناصر آن را ببینند.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شمارهٔ دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
احکام، قرآن کریم	ـ آشنایی با مفهوم امربه معروف و نهی از منکر ـ شناخت برخی از روش‌های امر به معروف و نهی از منکر ـ بیان فواید امربه معروف و نهی از منکر ـ توانایی تشخیص برخی از مصادیق امربه معروف و نهی از منکر در زندگی ـ احساس وظیفه و تلاش برای انجام امربه معروف و نهی از منکر ـ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس	۴	ـ بیان مفهوم امربه معروف و نهی از منکر ـ بیان برخی از روش‌های امر به معروف و نهی از منکر ـ ذکر فواید امربه معروف و نهی از منکر ـ معرفی برخی از مصادیق امربه‌معروف و نهی از منکر در زندگی ـ احساس وظیفه و تلاش برای انجام امربه معروف و نهی از منکر ـ بیان پیام قرآنی مرتبط با موضوع درس	**خیلی خوب**	ضمن بیان مفهوم امربه معروف و نهی از منکر به برخی از روش‌های امر به معروف و نهی از منکر اشاره می‌کند. ضمن معرفی برخی از مصادیق امربه معروف و نهی از منکر در زندگی، به برخی از فواید آن اشاره کرده و برای انجام آن تلاش می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم در باره آن با ذکر نمونه توضیح می‌دهد.
				خوب	ضمن بیان مفهوم امربه معروف و نهی از منکر به چند روش از روش‌های امر به معروف و نهی از منکر اشاره می‌کند. ضمن معرفی چند نمونه از مصادیق امربه معروف و نهی از منکر در زندگی، به چند فایده آن اشاره کرده و برای انجام آن تلاش می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
				قابل قبول	ضمن بیان مفهوم امربه معروف و نهی از منکر به یک روش از روش‌های امر به معروف و نهی از منکر اشاره می‌کند. ضمن معرفی یکی از مصادیق امربه معروف و نهی از منکر، به یکی از فواید آن اشاره کرده و برای انجام آن تلاش می‌کند. مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	با کمک آموزگار ضمن بیان مفهوم امربه معروف و نهی از منکر به یک روش از روش‌های امر به معروف و نهی از منکر اشاره می‌کند. باراهنمایی آموزگار ضمن معرفی یکی از مصادیق امربه معروف و نهی از منکر، به یکی از فواید آن اشاره کرده و برای انجام آن تلاش می‌کند. با تشویق آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱ از آنجا که امر و نهی، دو ابزار اساسی تربیت و پرورش روح آدمی است، امر به معروف و نهی از منکر نیز شیوه اصلی پیامبران و مصلحان در تربیت و هدایت مردم بوده است. از این رو، احیای این دو فریضه پر برکت الهی، استمرار حرکت انسان‌ساز پیامبران گذشته و بسترساز تحقق صلاح و اصلاح جامعه در آینده را فراهم می‌کند. در اینجا صرفاً جهت اطلاع معلمان گرامی به برخی از احکام امر به معروف و نهی از منکر از رساله امام خمینی (ره) اشاره می‌شود :

وجوب امر به معروف و نهی از منکر : هریک از امر و نهی در اینجا به واجب و مستحب تقسیم می‌شود، پی هر آنچه از نظر عقل یا شرع واجب است، امر به آن واجب، و هر چه از نظر عقل قبیح یا در شرع حرام است نهی از آن واجب است، و آنچه مستحب است امر به آن نیز مستحب، و آنچه مکروه است نهی از آن مستحب است.

شرایط امر به معروف و نهی از منکر

مسئله ۲۷۹۱ــ چند چیز شرط است در واجب بودن امر به معروف و نهی از منکر :

اول : آنکه کسی که می‌خواهد امر و نهی کند، بداند که آنچه شخص مکلف به‌جا نمی‌آورد واجب است به‌جا آورد، و آنچه به‌جا می‌آورد باید ترک کند. و بر کسی که معروف و منکر را نمی‌داند واجب نیست.

دوم : آنکه احتمال بدهد امر و نهی او تأثیر می‌کند، پس اگر بداند اثر نمی‌کند واجب نیست.

سوم : آنکه بداند شخص معصیت‌کار بنا دارد که معصیت خود را تکرار کند، پس اگر بداند یا گمان کند یا احتمال صحیح بدهد که تکرار نمی‌کند واجب نیست.

چهارم : آنکه در امر و نهی مفسده‌ای نباشد، پس اگر بداند یا گمان کند که اگر امر یا نهی کند ضرر جانی یا عرضی و آبرویی یا مالی قابل توجه به او می‌رسد واجب نیست، بلکه اگر احتمال صحیح بدهد که از آن ترس ضررهای مذکور را پیدا کند واجب نیست بلکه اگر بترسد که ضرری متوجه متعلقان او می‌شود واجب نیست، بلکه با احتمال وقوع ضرر جانی یا عرضی و آبرویی یا مالی موجب حرج بر بعضی مؤمنین، واجب نمی‌شود بلکه در بسیاری از موارد حرام است.

مسئله ۲۷۹۲ــ اگر معروف یا منکر از اموری باشد که شارع مقدس به آن اهمیت زیاد می‌دهد مثل اصول دین یا مذهب و حفظ قرآن مجید و حفظ عقاید مسلمانان یا احکام ضروریه، باید ملاحظه اهمیت شود، و مجرد ضرر، موجب واجب نبودن نمی‌شود، پس اگر توقف داشته باشد حفظ عقاید مسلمانان یا حفظ احکام ضروریه اسلام بر بذل جان و مال، واجب است بذل آن.

مراتب امر به معروف و نهی از منکر

مسئله ۲۸۰۴ــ برای امر به معروف و نهی از منکر مراتبی است، و جایز نیست با احتمال حاصل شدن مقصود از مرتبه پایین، به مراتب دیگر عمل شود.

مسئله ۲۸۰۵ــ مرتبه اول آنکه با شخص معصیت کار طوری عمل شود که بفهمد برای ارتکاب او به معصیت، این نحو عمل

با او شده است، مثل اینکه از او رو برگرداند، یا با چهره عبوس با او ملاقات کند، یا ترک مراوده با او کند و از او اعراض کند به نحوی که معلوم شود این امور برای آن است که او ترک معصیت کند.

مسئله ۲۸۱۳ــ مرتبه دوم از امر به معروف و نهی از منکر، امر و نهی به زبان است، پس با احتمال تأثیر و حصول سایر شرایط گذشته، واجب است اهل معصیت را نهی کنند، و تارک واجب را امر کنند به آوردن واجب.

مسئله ۲۸۱۸ــ مرتبه سوم توسل به زور و جبر است، پس اگر بداند یا اطمینان داشته باشد که ترک منکر نمی‌کند یا واجب را به جا نمی‌آورد مگر با اعمال زور و جبر، واجب است لکن باید تجاوز از قدر لازم نکند.

مسئله ۲۸۲۴ــ اگر جلوگیری از منکرات و اقامه واجبات موقوف باشد بر جرح و قتل، جایز نیست مگر به اذن مجتهد جامع‌الشرایط با حصول شرایط آن.

درس پنجم

شتربان با ایمان

توضیحات درس

در این درس در قالب یک داستان دانش‌آموزان ضمن آشنایی با موضوع تولی و تبری و برخی از مصادیق آن؛ با استناد به آیات قرآن، تولی و تبری را به‌عنوان یکی از وظایف مسلمانان قلمداد می‌نمایند. این درس با تأکید بر مسئله تولی و تبری به دنبال توجه دادن مخاطبان به این مطلب است که هرچند ممکن است ما فردی ظالم و ستمگر نباشیم، اما اگر در قلب خود ظالمی را دوست داشته باشیم و یا به نوعی به او یاری و کمک رسانیم و یا کاری کنیم که تأییدی بر اعمال و رفتار آنها باشد ما نیز مانند خود او هستیم؛ همان‌گونه که صفوان ظالم نبود، اما در قلب خود مایل بود که هارون سالم از حج برگردد و پول او را بپردازد.

این درس در ادامه دو درس گذشته همچنین بر ارتباط تولی و تبری با امر به معروف و نهی از منکر و قیام عاشورا، تأکید می‌کند.

نکته : پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس را در ایام حج که مراسم برائت از مشرکین در آن انجام می‌شود یا روز سیزده آبان که یکی از بارزترین مصادیق انقلابی تولی و تبری است، تدریس نمایید.

اهداف درس

آشنایی با مفهوم دینی تولی و تبری مبتنی بر قرآن کریم

توانایی تشخیص برخی از مصادیق تولی و تبری

تقویت حس تولی نسبت به امامان (ع) و تبری از ظالمان

تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دین در موضوع تولی و تبری

توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

مفاهیم کلیدی

تولی

تبری

پیشنهادهایی برای تدریس

● می‌توانید کلاس خود را با پخش قسمت‌هایی از فیلم راهپیمایی سیزده آبان شروع کنید ودر مورد شعارهایی مانند مرگ بر آمریکا و اسرائیل با دانش‌آموزان به گفت‌وگو بپردازید.

● می‌توانید کلاس خود را با پخش سرودهایی همراه با تصویر از جمله آمریکا، آمریکا ننگ به نیرنگ تو و امثال آن آغاز کنید و در مورد مضمون شعر با دانش‌آموزان به گفت‌وگو بپردازید.

● می‌توانید آموزش این درس را در ایام سیزده آبان قرار دهید و برای دانش‌آموزان این فرصت را فراهم کنید تا در راهپیمایی سیزده آبان شرکت کنند و از نزدیک با شعارهایی مانند مرگ بر آمریکا و اسرائیل، بیزاری خود را از دولت‌های زورگو و ستمگر اعلام کنند.

● متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. می‌توانید از قبل، گروهی از دانش‌آموزان را برای اجرای نمایش داستان درس آماده نموده و در تهیه وسایل مورد نیاز و گریم به آنها کمک کنید.

● خواندن درس می‌تواند به صورت ایفای نقش اجرا شود. می‌توانید داستان درس را با لحن زیبا برای بچه‌ها بخوانید یا برای آنها تعریف کنید و درحین تعریف باهماهنگی لازم با دو دانش‌آموز آن را جذاب‌تر اجرا کنید به این صورت که معلم راوی و برای نقش صفوان و... از دانش‌آموزان استفاده کنید. سعی کنید تا نقش امام توسط معلم یا یکی از دانش‌آموزان نمونه و خوش‌اخلاق کلاس اجرا گردد.

● خواندن متن درس می‌تواند توسط معلم در قالب یک داستان و با احساس صورت پذیرد. شیوه قصه گویی، مهم‌ترین راه ارائه برخی مفاهیم و پیام‌های آموزشی به دانش‌آموز است. دانش‌آموز با شنیدن قصه، به خواندن آن نیز علاقه‌مند می‌شود و قدرت تخیل به کمک او می‌آید تا از شنیدن قصه لذت ببرد و خود را جانشین قهرمان قصه کند. ابزار اصلی قصه‌گو برای انتقال داستان به شنونده، صدا و کلمه‌هایی است که ادا می‌شود. اگر قصه‌گو در استفاده مؤثر از کلمه‌ها و صدای خود دقت کافی نداشته باشد، حتی بیان بهترین و هیجان‌انگیزترین داستان‌ها هم ضعیف از کار درخواهد آمد. به‌طور کلی رفتار، به ویژه چهره قصه‌گوی خوب، کمک بسیار مؤثری به شنونده می‌کند. شنونده ضمن اینکه به کلمه‌هایی که به تصاویر داستان جان می‌بخشد توجه دارد، در تمام مدت به قصه گو نیز چشم می‌دوزد. چهره قصه گو اغلب آیینه تمام نمای آن قصه است و به آنچه شنونده می‌شنود، جان می‌بخشد. قصه‌گوی خوب باید چهره‌ای قابل انعطاف داشته باشد تا اخم و لبخند، ترس و بیم و سایر عواطف را نشان دهد و بر تأثیر قصه‌گویی بیفزاید. حالات چهره باید منطبق بر حالت‌های داستان باشد. قصه‌گو گاهی می‌تواند درحالی‌که تأثیر خود را همچنان حفظ می‌کند چشم از چشم شنوندگان برگیرد و نگاه خود را ورای آنها، به پدیده‌ای خیالی یا مکانی که در داستان توصیف می‌کند، بدوزد. او می‌تواند با شنوندگان رابطه مستقیم و چشم در چشم برقرار نکند و نگاه خود را به‌طور مؤثر بر صحنه‌های خیالی و جزئیات رنگارنگ متوجه سازد. داشتن حافظه خوب از ضروریات یک قصه‌گوی موفق است. البته نباید قصه را حفظ کند، بلکه دانستن چارچوب قصه کافی است. می‌توانیم پس از خواندن متن درس از دانش‌آموزان بخواهیم، درس‌ها و نکاتی که هرکدام از متن خوانده شده برداشت نموده‌اند را بیان نمایند. ممکن است نکته‌ای برای دانش‌آموز شما جالب توجه باشد که شما به آن توجهی نداشته بودید. سپس با جمع‌بندی نظرات می‌توانید محتوای درس را در قالب این نظرات به دانش‌آموزان منتقل نمایید.

● در فعالیت «**تدبر کنیم**» آیه ارائه شده در مورد «تولّی» و «تبرّی»، دارای چند پیام است. مهم این نیست که دانش‌آموزان به همه این پیام‌ها اشاره کنند، بلکه معلّم می‌تواند پاسخ‌های آنها را در این راستا جهت‌دهی نماید :

پیام ۱ : در این آیه، شیوه ارتباطات یک مؤمن ترسیم شده است :

رابطه با بیگانگان : با وصف «أَشِدَّاءُ» آمده است، یعنی : شدت و سختی
رابطه با خودی‌ها : با وصف «رُحَماءُ» آمده است، یعنی : محبت و مهربانی.
پیام ۲ : بی‌تفاوتی در اسلام ممنوع است، مسلمان باید مظهر حبّ و بغض باشد : «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَماءُ بَيْنَهُمْ.»
پیام ۳ : ملاک مهر و قهر، ایمان و کفر است، نه قوم و قبیله و مال و ثروت : أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَماءُ بيْنَهُمْ.»[۱]

برای انجام این فعالیت، توصیه می‌گردد ابتدا دو یا سه دانش‌آموز داوطلب آیات قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. سپس همه دانش‌آموزان با هم آیه قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. پس از آن دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره با توجه به مضمون آیه، درباره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو بپردازند. در ادامه از نمایندگان هر گروه بخواهید تا نتایج گفت‌وگوی خود را برای دیگران بیان کنند. درصورتی که توضیحات دانش‌آموزان برای روشن شدن مفهوم آیات قرآن کافی نباشد، با طرح سؤالاتی آنان را در درک مفهوم آیه یاری کنید.

● در فعالیت «**کامل کنید**» دانش‌آموزان را هدایت کنید تا ضمن بیان ویژگی‌های دوستان و دشمنان خدا به بارزترین مصداق دوستان و دشمنان خدا یعنی امامان و ظالمان اشاره نمایند.

● در فعالیت «**بگرد و پیدا کن**» تلاش شده تا دانش‌آموزان با مصادیق امروزی «تولّی» و «تبرّی» آشنا شوند.

● در فعالیت «**بررسی کنید**» تلاش شده تا دانش‌آموزان با توجه به مطالبی که در مورد «تولّی» و «تبرّی» آموختند، ضرورت این وظیفه مهم دینی را از زبان آیات قرآنی جمع‌بندی و مرور نمایند. ضرورتی برای حفظ آیات قرآنی وجود ندارد و توجه به مفهوم آیات و بیان ارتباط آنها با درس، برای نیل به هدف این فعالیت کفایت می‌کند. برای انجام این فعالیت، توصیه می‌گردد ابتدا دو یا سه دانش‌آموز داوطلب آیات قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. سپس همه دانش‌آموزان با هم آیات قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. پس از آن دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره با توجه به مضمون آیات، در باره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو بپردازند. در ادامه از نمایندگان هر گروه بخواهید تا نتایج گفت‌وگوی خود را برای دیگران بیان کنند. درصورتی که توضیحات دانش‌آموزان برای روشن شدن مفهوم آیات قرآن کافی نباشد، با طرح سؤالاتی آنان را در درک مفهوم آیه یاری کنید.

● در فعالیت «**ایستگاه فکر**» به ارتباط عرضی بین دروس توجه شده است. دانش‌آموزان را هدایت کنید تا با ذکر ویژگی‌های امام حسین (ع) و یزید به‌عنوان مصداق دوستان و دشمنان خدا اشاره نمایند و دلیل عدم بیعت امام حسین (ع) با یزید را به‌عنوان نمونه‌ای از تبری ذکر نمایند زیرا اگر امام حسین (ع) با او بیعت می‌کرد، تأییدی برای کارهای ناپسند یزید به شمار می‌رفت.

● در انجام فعالیت «**گفت‌وگو کنید**» دانش‌آموزان را هدایت کنید تا به این نتیجه برسند که قرآن کریم برای تنظیم روابط اجتماعی و سیاسی پیروان خود، اصلی را به‌عنوان «تولّی و تبرّی» مشخص کرده و از آنان خواسته تا آن را پایه و محور تلاش‌ها و روابط خود با دیگران قرار دهند. به موجب این اصل هر فرد مسلمان باید در برابر صالحان و تبهکاران موضع‌گیری مناسبی اتخاذ نماید که این موضع‌گیری به‌صورت امر به معروف و نهی از منکر تجلی پیدا می‌کند.

۱ــ برگرفته از تفسیر نور، ج ۹، ص ۱۴۹

● فعالیت «**تحقیق کنید**» که با هدف تقویت رویکرد پژوهش محور در آموزش، در خارج از کلاس انجام می‌شود، اهداف درس را تعمیق می‌بخشد. شایسته است معلمان محترم فرصت ارائه این تحقیق‌ها را در کلاس برای دانش‌آموزان ایجاد نمایند.

● در فعالیت «**با خانواده**» تلاش شده تا دانش‌آموزان با یکی از مصادیق «تبرّی» که در مراسم حج با حضور میلیونی حاجیان از سراسر جهان خود را نشان می‌دهد و به برنامه «برائت از مشرکان» مشهور است، آشنا شوند.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شمارهٔ دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
امامت، قرآن کریم	ـ شناخت مفهوم دینی تولی و تبری مبتنی بر قرآن کریم ـ توانایی تشخیص برخی از مصادیق تولی و تبری ـ تقویت حس تولی نسبت به امامان (ع) و تبری از ظالمان ـ تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دین در موضوع تولی و تبری ـ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط با موضوع درس	۵	ـ بیان مفهوم دینی تولی و تبری مبتنی بر قرآن کریم ـ بیان برخی از مصادیق تولی و تبری ـ ابراز علاقه برای تولی نسبت به امامان (ع) و تبری از ظالمان ـ تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دین در موضوع تولی و تبری ـ بیان مفهوم پیام قرآنی درس	**خیلی خوب**	ضمن بیان مفهوم دینی تولی و تبری مبتنی بر قرآن کریم، به مصادیق بسیاری از تولی و تبری اشاره می‌کند. ضمن ابراز علاقه برای تولی نسبت به امامان (ع) و تبری از ظالمان، برای الگوگیری از پیشوایان دین در این زمینه همواره تلاش می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن با ذکر نمونه توضیح می‌دهد.
				خوب	ضمن بیان مفهوم دینی تولی و تبری مبتنی بر قرآن کریم، به چند مصداق تولی و تبری اشاره می‌کند. ضمن ابراز علاقه برای تولی نسبت به امامان (ع) و تبری از ظالمان،برای الگوگیری از پیشوایان دین در این زمینه در اغلب موارد تلاش می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
				قابل قبول	ضمن بیان مفهوم دینی تولی و تبری مبتنی بر قرآن کریم، به یکی از مصادیق تولی و تبری اشاره می‌کند. ضمن ابراز علاقه برای تولی نسبت به امامان (ع) و تبری از ظالمان، برای الگوگیری از پیشوایان دین در این زمینه در برخی موارد تلاش می‌کند. مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	با کمک آموزگار ضمن بیان مفهوم دینی تولی و تبری مبتنی بر قرآن کریم، به یکی از مصادیق تولی و تبری اشاره می‌کند. با تشویق آموزگار ضمن ابراز علاقه برای تولی نسبت به امامان (ع) و تبری از ظالمان،برای الگوگیری از پیشوایان دین در این زمینه در برخی موارد تلاش می‌کند با راهنمایی آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱ یکی از اهداف ضمنی این درس، آشنایی دانش‌آموزان با ظالمان و مستکبران امروزی است، تا دانش‌آموزان با شناخت آنها، انزجار قلبی را نسبت به آنها حفظ کنند و از هر عملی که به نوعی تمایل و گرایش به این ظالمان و مستکبران باشد، دوری کنند. اشاره به روز سیزده آبان که نماد مبارزه با شیطان بزرگ، آمریکاست، از جمله این موارد است. همکاران محترم می‌توانند با اشاره به مناسبت روز قدس و یا برخی موارد دیگر، دانش‌آموزان را با قدرت‌های استکباری دیگری همچون اسرائیل آشنا سازند.

۲ پس از بیان وظیفهٔ یک مسلمان در برابر ظالمان و مستکبران، ذکر این نکته نیز شایسته است که هرگونه استفاده ما از فرهنگ و نمادهای غلط کشورهای ظالم به نوعی ابراز تمایل به آنها است. کسی که لباسی می‌پوشد که در بردارنده نمادهای کشورهای مستکبر غربی و نشان‌دهنده فرهنگ و منش آنهاست و یا در وسایل مورد استفاده خود (از لوازم التحریر گرفته تا کیف و کفش) از وسایلی استفاده می‌کند که ترویج‌گر عقاید و آداب غلط آنها است، در حقیقت به نوعی خود را وابسته و علاقه‌مند به آنها نشان داده است و این برای یک انسان مسلمان پذیرفته نیست. بیان این مسئله فرصت خوبی است تا دانش‌آموزان را نسبت به استفاده از برخی پوشش‌ها و یا وسایل دربردارنده فرهنگ غرب آگاه سازیم. البته آموزگاران محترم به این نکته توجه داشته باشند که پوشیدن لباس و نیز استفاده از وسایلی دارای نمادهای غربی، عموماً ناشی از بی‌اطلاعی و جوان بودن افراد است که اگر برخورد با آن با احترام، گذشت، آرام و تدریجی باشد نتیجه‌بخش خواهد بود؛ ولی اگر با تندی و بی‌احترامی‌و عجله باشد، نتیجه عکس می‌دهد.

۳ دانش‌آموزان باید متوجه باشند که نباید در دنیای امروز گول برخی ظاهرسازی‌ها را بخورند. ظالمان و مستکبران برای نشان‌دادن چهره‌ای خوب از خود، همیشه سعی در فریب افکار دارند و با بیان جملات فریبنده و یا اعمال به ظاهر نیکو، سعی در اغفال دیگران دارند. همان‌گونه که هارون، که از مخالفان سرسخت دین و امامت بود و از هر کاری در جهت مخالفت با آئین اسلام، کوتاهی نمی‌کرد و حتی حکم به شهادت امام کاظم(ع) داد، برای فریب مردم به زیارت خانه خدا می‌رود تا خود را در زمره حجاج جا زند و به‌عنوان یک مسلمان واقعی نشان دهد. امروزه نیز قدرت‌های استکباری با بیان حرف‌های فریبنده و به ظاهر زیبا سعی دارند تا افکار مسلمانان را با خود همراه سازند و وانمود کنند که به دنبال منافع مسلمین و دلسوز آنان هستند. سخنانی همچون احترام به حقوق انسان‌ها، آزادی، جلوگیری از خشونت و... بنابراین باید توجه داشت که همه اینها صرفاً ظاهرسازی است و حقیقت را باید در رفتارهای سراسر خشونت‌طلبانه آنان، در جنگ‌های خونینی که راه می‌اندازند، در حمایت از گروه‌های تروریستی و... یافت. همان‌گونه که این کشورها در شبکه‌های ماهواره‌ای خود و یا در عرصه سیاسی خود را حامی حقوق مردم ایران و دلسوز آنها نشان می‌دهند اما در عمل از هیچ کاری برای لطمه زدن به حقوق مردم، تحریم کشور، ایجاد اختلاف و ناامنی، دریغ نمی‌کنند.

۴ در این درس به این نکته اشاره شده است که صفوان با وجود اینکه فردی مؤمن و از یاران امام (ع) بود، اما از معامله پر سود با ظالمان نگذشت و فریب مال و ثروت را خورد. این بخش از درس، جایگاه خوبی برای بیان این مطلب است که هر انسانی باید مراقب باشد که به خاطر پول و ثروت، دست از دین و آئین خود برندارد و امام خود را تنها نگذارد.

۵ در درس آمده است که همه مسلمانان برادر یکدیگرند و این می‌تواند برای دانش‌آموزان دختر محل سؤال باشد که در این میان نقش زنان چیست و چرا به رابطه خواهری اشاره نشده است. در پاسخ باید گفت که قرآن از بیان رابطه برادری، تنها اشاره به دوستی و محبت میان مردان مسلمان را مد نظر ندارد. بلکه منظور از رابطه اخوت و برادری، ایجاد یک فضای دوستانه و پر مهر و محبت میان همه مسلمانان اعم از زن و مرد است. یعنی کلمه برادری یک اصطلاح برای نشان دادن روابط دوستانه است که هم شامل زنان است هم مردان.

۶ در آیه درس، سخن از پیامبر (ص) و یاران ایشان است که در مقابله با دشمنان دین سرسخت و در برابر یکدیگر مهربان بوده‌اند. در ادامه درس نیز سخن از حضرت ابراهیم (ع) به میان آمده است. با توجه به اینکه در قرآن تأکید زیادی به الگو قرار دادن پیامبر (ص) و حضرت ابراهیم (ع) شده است، جا دارد که دانش‌آموزان را به پیروی از این دو بزرگوار و عمل به رفتارهای آنان ترغیب کنیم.

درس ششم

سیمای خوبان

توضیحات درس

این درس ضمن اشاره به اصل امامت به‌عنوان یکی از اصول دین و مرور مطالب طرح شده درباره امامان (ع) در سال‌های گذشته، درس‌هایی از زندگانی ائمه معصوم (ع) در ارتباط با خود، خدا، طبیعت و دیگران را بیان می‌کند و ائمه (ع) را به‌عنوان بهترین سرمشق‌ها معرفی می‌کند.

نکته : پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس را در ایام ولادت یا شهادت امام کاظم (ع) که درس با خاطره‌ای از ایشان شروع شده یا در ایام ولادت یا شهادت یکی از امامان (ع)، تدریس نمایید.

اهداف درس

آشنایی با مفهوم امامت به‌عنوان یکی از اصول اعتقادی

آشنایی با سیره رفتاری امامان (ع)

ادای احترام نسبت به امامان (ع)

تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دین در زندگی فردی و اجتماعی

توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

مفاهیم کلیدی

اصل امامت

سیره رفتاری امامان (ع)

پیشنهادهایی برای تدریس

● می‌توانید کلاس خود را با فعالیت «**ببین و بگو**» آغاز نمایید. با توجه به تصاویر ارائه شده و با یادآوری دروسی که در پایه‌های گذشته در مورد امامان (ع) خوانده‌اند به مرور ویژگی‌ها و نقش امامان (ع) پرداخته و با دانش‌آموزان به گفت‌وگو بپردازید.

● عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون اینکه «خوب» به چه کسی گفته می‌شود، برای خوب بودن چه ویژگی‌هایی باید داشته باشیم. اهمیت وجود افراد خوب در زندگی و نقش آنها می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس یک بار دیگر می‌توانید به‌عنوان بازگشت نمایید تا اطلاعات تکمیل شده دانش‌آموزان پیرامون آن بیان گردد.

● می‌توانید کلاس خود را با پخش قسمت‌هایی از فیلم زندگی امامان (ع) مانند امام رضا (ع) و.... پیرامون ویژگی‌های آنها با دانش‌آموزان به گفت‌وگو بپردازید.

● برای شروع می‌توانید از داستان‌ها، تصاویر و یا حتی پخش کارتون‌هایی که بیانگر رفتارهای پسندیده یا ناپسند هستند استفاده کنید؛ این عمل می‌تواند شما را در دستیابی به اهداف درس، خصوصاً در حیطه نگرشی یاری کند. شما می‌توانید با استفاده از این قالب‌ها فضایی ایجاد کنید تا دانش‌آموزان درباره مشکلاتی که این گونه مسائل در زندگی افراد (به ویژه دانش‌آموزان) به‌وجود می‌آورند با یکدیگر گفت‌وگو کنند.

● در تدریس این درس می‌توانید از موقعیت‌های پیش آمده در مدرسه، استفاده کنید موقعیتی واقعی یا فرضی از اختلافی که بین دو دوست پیش آمده است و بحث و گفت‌وگو درباره عوامل به وجود آورنده این وضعیت و عواقب و راه‌حل‌های آن می‌تواند از آن جمله باشد. مثلاً قهر کردن دو دوست به علت خطایی که یکی از آنها مرتکب شده، یا دوستی و صمیمیتی که به‌علت بی‌توجهی و توقعات بی‌جا به ناراحتی تبدیل شده است و مواردی نظیر آن.

● در هر کلاسی به‌طور مثال ۳۲ نفره، می‌توان از ۳۲ صفت خوب که در بچه‌ها وجود دارد استفاده کرد. سپس درس سیمای خوبان را با سلام به همه خوبان کلاس آغاز می‌کنیم و در لابه‌لای تدریس و بیان ویژگی‌های رفتاری ائمه معصومان (علیهم السّلام)، از رفتارهای پسندیده هر یک از دانش‌آموزان استفاده نموده و در آن رابطه صحبت می‌کنیم. به طور مثال: مریم خوشروی من، فاطمه دختر باگذشت من، مینا دختر صبور من، زهرا دختر مهربان من و ... . همه بچه‌های کلاس در این برنامه شرکت داده می‌شوند و در نهایت، تابلویی به شرح ذیل در کلاس به نام «سیمای خوبان کلاس ششم مدرسه..... نصب می‌گردد:

نام و نام خانوادگی: مریم رحمانی صفت نیک: باگذشت

● یکی از بهترین شیوه‌های آموزشی، ایجاد مسئله در ذهن دانش‌آموزان و برانگیختن آنان به تلاش برای حل کردن آن است. در این راستا می‌توان برگه‌هایی با محتوای زیر میان آنها پخش نموده و از آنها بخواهیم پاسخ‌های مناسبی ارائه نمایند.

نمونهٔ ۱: گذشت یعنی: «نادیده گرفتن اشتباه‌های دیگران و بخشیدن آنها»

زیباترین زیبایی‌ها، گذشت در هنگام خشم است. بیشتر مردم هم می‌گویند گذشت شیرین است.

به نظر تو هم گذشت شیرین است، چرا؟

فکر می‌کنی چند بار باید گذشت کرد؟ چرا؟

گذشت بهتر است یا تلافی کردن؟ چرا؟

نمونهٔ ۲: می‌دانی که خشمگین شدن یک چیز طبیعی است. ولی خیلی مهم است که وقتی خشمگین شدیم چه رفتاری را انجام بدهیم یا ندهیم؟ نظر تو چیه؟

نکته ۱: چنین فعالیت‌هایی به صورت جمعی یا فردی درون یا بیرون مدرسه قابل اجراست.

نکته ۲: انتخاب مسائل مورد بحث باید مناسب با دانش‌آموز باشد و اگر او برداشت صحیحی از آن مفهوم اخلاقی ندارد، در درجه اول باید در زمینه مفهوم آن، دانش‌آموزان را به فعالیت ذهنی واداشت.

● متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. می‌توانید از قبل، گروهی از دانش‌آموزان را برای اجرای نمایش

داستان درس آماده نموده و در تهیه وسایل مورد نیاز و گریم به آنها کمک کنید.

● خواندن درس می‌تواند به‌صورت ایفای نقش اجرا شود. می‌توانید داستان درس را با لحن زیبا برای بچه‌ها بخوانید یا برای آنها تعریف کنید و درحین تعریف با هماهنگی لازم با دانش‌آموزان آن را جذاب‌تر اجرا کنید.

● خواندن متن درس می‌تواند توسط معلم در قالب یک داستان و با احساس صورت پذیرد.

● در فعالیت «**تدبر کنیم**» دانش‌آموزان با توجه به مطالبی که در مورد امامان (ع) آموختند، برای الگوگیری از پیشوایان دین در زندگی فردی و اجتماعی تلاش می‌کنند. دانش‌آموزان در این فعالیت جهت تمرین اهداف نگرشی و رفتاری درس، به این فعالیت پاسخ می‌دهند. بهترین برخورد با مراجعه به سیره ائمه (ع) قابل تشخیص و تعیین است.

● در فعالیت «**کامل کنید**» دانش‌آموزان را هدایت کنید تا ضمن بیان ترتیبی نام ائمه (ع) و مرور اطلاعاتی که در مورد امامان(ع) در پایه‌های گذشته در مورد امامان (ع) خوانده‌اند به جمع‌بندی مطالب مربوط به امامت بپردازند. یکی از مواد آموزشی مناسب در بخش اطلاعات در مورد امامان (ع) این است که از دانش‌آموزان بخواهیم الگوهایی از زندگی معصومان(ع) یا پیروان ایشان را به‌صورت نمایش‌نامه ارائه دهند. همچنین آنها می‌توانند این نمونه‌ها را به‌صورت انشا در کلاس عرضه کنند.

● در فعالیت «**بررسی کنید**» تلاش شده تا دانش‌آموزان ضمن آشنایی با وظیفه و مسئولیتی که در قبال امامان (ع) دارند زمینه ابراز علاقه و ادای احترام برای آن بزرگواران فراهم گردد.

● در فعالیت «**ایستگاه خلاقیت**» هدف آن است که دانش‌آموزان در قالب خوش‌نویسی، با گفتار و سیره امامان (ع) آشنا شده و به تثبیت و تعمیق مطالب آموزش داده شده بپردازند.

● فعالیت «**تحقیق کنید**» که با هدف تقویت رویکرد پژوهش‌محور در آموزش، در خارج از کلاس انجام می‌شود، اهداف درس را تعمیق می‌بخشد. شایسته است معلمان محترم فرصت ارائه این تحقیق‌ها را در کلاس برای دانش‌آموزان ایجاد نمایند تا دانش‌آموزان در قالب بیان داستان‌ها بیشتر با سیره امامان (ع) آشنا شوند.

● در فعالیت «**نیایش**» دانش‌آموز پس از آشنایی با اوصاف و کمالات امامان (ع)، ضمن بیان احساس در قالب نیایش به جمع‌بندی مطالب ارائه شده می‌پردازد. برای انجام هرچه بهتر و مناسب‌تر این فعالیت، بهترین شیوه، حضور درمشاهد مشرفه است است به خصوص اگر در اطراف مدرسه، محیط‌های مذهبی وجود داشته باشد. در چنین موقعیتی، شما بهتر ازهر وقت دیگری می‌توانید بچه‌ها را به تفکر و اندیشه در این‌باره فرابخوانید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شمارهٔ دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
امامت، قرآن کریم	ـ آشنایی با مفهوم امامت به‌عنوان یکی از اصول اعتقادی ـ آشنایی با سیره رفتاری امامان (ع) ـ ادای احترام نسبت به امامان (ع) ـ تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دین در زندگی فردی و اجتماعی ـ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس	۶	ـ معرفی اصل امامت به‌عنوان یکی از اصول اعتقادی ـ بیان سیره رفتاری امامان (ع) ـ ادای احترام نسبت به امامان (ع) ـ تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دین در زندگی فردی و اجتماعی ـ بیان مفهوم پیام قرآنی مرتبط با درس	**خیلی خوب**	در قالب یک متن اصل امامت را به‌عنوان یکی از اصول اعتقادی معرفی می‌کند. نمونه‌های متنوعی از ویژگی‌های رفتاری امامان (ع) را بیان می‌کند و نسبت به ایشان ادای احترام می‌نماید. امامان (ع) را به‌عنوان بهترین الگوها معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان همواره تلاش می‌نماید. پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن با ذکر نمونه توضیح می‌دهد.
				خوب	در چند جمله اصل امامت را به‌عنوان یکی از اصول اعتقادی معرفی می‌کند. چند نمونه از ویژگی‌های رفتاری امامان (ع) را بیان می‌کند و نسبت به ایشان ادای احترام می‌نماید. امامان (ع) را به‌عنوان بهترین الگوها معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان در اغلب موارد تلاش می‌نماید. پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
				قابل قبول	در یک جمله اصل امامت را به‌عنوان یکی از اصول اعتقادی معرفی می‌کند یک نمونه از ویژگی‌های رفتاری امامان (ع) را بیان می‌کند و نسبت به ایشان ادای احترام می‌نماید. امامان (ع) را به‌عنوان بهترین الگوها معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان در برخی موارد تلاش می‌نماید. مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	با کمک آموزگار در یک جمله اصل امامت را به‌عنوان یکی از اصول اعتقادی معرفی می‌کند با راهنمایی آموزگار یک نمونه از ویژگی‌های رفتاری امامان (ع) را بیان می‌کند و نسبت به ایشان ادای احترام می‌نماید. با یاری آموزگار امامان (ع) را به‌عنوان بهترین الگوها معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان در برخی موارد تلاش می‌نماید. با مدد آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱ در داستان ابتدای درس، علاوه بر معرفی بخشی از شخصیت امام کاظم(ع) به‌عنوان امام شیعیان، توجه به رأی دیگران و بهره‌گیری از نظرات آنان در قالب این داستان مورد توجه قرار گرفته است تا مخاطب بداند حتی امام (ع) نیز که در بالاترین جایگاه تعقل و خردورزی قرار دارد، خود را از مشورت بی‌نیاز نمی‌داند و به تجربه و نظرات کسانی که در جایگاه پایین‌تری از خود قرار دارند، احترام می‌گذارد. این مطلب می‌تواند اهمیت مشورت و نظرخواهی از دیگران را قبل از هر کاری به مخاطبان آموزش دهد و آنها را از تک‌روی و خودمحوری باز دارد، خصوصاً آنکه امام تأکید دارند که گاه خداوند راه حل مسئله و مشکل را در ذهن کس دیگری قرار می‌دهد و حقیقت را بر زبان او جاری می‌کند، پس برای پیدا کردن راه درست، چاره‌ای جز مشورت با دیگران نیست.

۲ در داستان ورودی، برخی از آداب معاشرت در سیره امام (ع) مورد توجه قرار گرفته است. آدابی که در این داستان به آن اشاره شده عبارت‌اند از سلام کردن به هنگام وارد شدن به یک جمع، داشتن لبخند و تبسم بر لب، نداشتن جای مشخص در مجلس و همنشینی با زیر دستان که نشان از تواضع امام دارد.

۳ یکی از نکاتی که در داستان ورودی مورد توجه قرار گرفته است، توجه به فقرا است. اینکه امام (ع) ثمره کار و تلاش خود بر روی زمین را در اختیار فقرا قرار می‌داد، لزوم رسیدگی به فقرا را نشان می‌دهد، بنابراین لازم است کسانی که توانایی مالی دارند، به ضعیفان توجه بیشتری داشته باشند.

۴ برخی آداب غذا خوردن نیز در داستان بیان شده است از جمله شروع غذا با نام خدا و پایان دادن آن با حمد و شکر الهی که شایسته است مورد توجه قرار گیرد.

۵ در بخش دوم درس با عنوان «اهل بیت در قرآن» از بزرگان دینی به‌عنوان الگوهای برتر یاد شده و سپس در آیه درس به پاک بودن ایشان از هر گناه و بدی اشاره شده است. انتظار می‌رود که معلمان محترم در این قسمت ویژگی یک الگو و سرمشق خوب و مناسب را برای دانش‌آموزان بیان کنند. این ویژگی همان عدم خطا و اشتباه در اعمال آنان است که به ما این پیام را می‌دهد که می‌توانیم از تمام کارهای آنان پیروی کنیم و به تمام تعالیم آنان عمل نماییم، زیرا با توجه به آیه درس ایشان هیچ خطا و اشتباهی در گفتار و رفتار خود ندارند، این مطلب دانش‌آموزان را برای عمل به رفتارهای آنان، آماده می‌سازد.

۶ در قسمت دوم درس که به بخشی از سیره و اخلاق اهل بیت (ع) اشاره شده است، سعی شده تا مجموعه‌ای از اخلاق‌ها و رفتارهایی مورد توجه قرار گیرد که مناسب سن دانش‌آموزان باشد، این رفتارها در چهار حیطه مورد توجه قرار گرفته است. در ارتباط با خدا (اعمال عبادی)، در ارتباط با خود(رفتارهای شخصی)، در ارتباط با طبیعت (رفتار با حیوانات)، در ارتباط با دیگران (رفتار با خانواده، همسایگان، مهمانان، بیماران، فقرا و سایر مردم).

در بخش ارتباط با خدا به نماز و خصوصاً نماز اول وقت اشاره شده تا بار دیگر اهمیت آن برای دانش‌آموزان بیان شود.

در بخش ارتباط با خود به رفتارهایی همچون آراستگی، نظافت، پر کاری و آرامش در زندگی توجه شده است. این بخش از درس فرصت خوبی برای آموزش این اعمال است.

در بخش ارتباط با طبیعت، مهربانی با حیوانات بیان شده که از این طریق می‌توان رفتار صحیح در برخورد با حیوانات و

عدم آزار و اذیت آنان را برای دانش‌آموزان بیان کرد.

در بخش ارتباط با دیگران نیز مجموعه رفتارهای اهل بیت (ع) با اقشار مختلف جامعه مطرح شده است که با توجه به تضعیف برخی ارزش‌های اخلاقی در جامعه، زمان مناسبی برای اشاره به این ارزش‌ها و پرهیز از رفتارهای غلط فراهم شده است؛ رفتارهای اخلاقی همچون خوش‌قولی، امانت‌داری، گذشت، غیبت نکردن، مسخره نکردن از جمله این رفتارهاست که با توجه به رواج رفتارهایی که در نقطه مقابل این اصول اخلاقی قرار دارند، جا دارد که همکاران محترم، به تبیین دقیق این نکات بپردازند. همچنین توجه ویژه به فقرا، بیماران، همسایگان، مهمانان و در نهایت خانواده از جمله نکات مهمی است که در این بخش به آن توجه شده است تا بر اهمیت و جایگاه ویژه این افراد در جامعه تأکید شود. خصوصاً که متأسفانه در جامعه امروزی به حقوق همسایه و یا حتی اعضای خانواده توجه چندانی نمی‌شود.

۷ همکاران محترم شایسته است به این نکته توجه داشته باشند که تربیت اخلاقی دامنه وسیعی دارد و نمی‌توان آن را به ساعات خاصی محدود کرد. دانش‌آموزان معمولاً در مدرسه دو نوع تربیت می‌شوند : یکی تربیت عمومی و ارادی و با نقشه که بر اساس برنامه‌ریزی‌های مدرسه صورت می‌گیرد و دیگری تربیت‌های غیرارادی و بی نقشه که تقریباً غیرعمدی است. خصلت‌ها و برخوردهای معلم و وضع ظاهری او بدون اینکه توجه داشته باشد، به دانش‌آموزان درس می‌دهد. همچنین نحوه اداره مدرسه، و سایر ویژگی‌های مدرسه و برخوردهای سایر معلمان تأثیرات اخلاقی فراوانی بر دانش‌آموز دارد. این درس به دنبال آموزش خصلت‌های نیکو به دانش‌آموزان است؛ شما معلمان گرامی با رفتار و خصلت‌های نیک خود می‌توانید به‌صورت عملی الگوی دانش‌آموزان در اجرای این خصلت‌ها باشید.

درس هفتم

دست در دست دوست

توضیحات درس

داستان درس، شرح واقعهٔ ملاقات علامهٔ حلی با امام زمان (عج) است. ایشان در ابتدای ملاقات، نمی‌دانسته با چه کسی همراه و هم‌زبان شده اما موفق شده سؤالات خود را با امام زمان(عج) در میان بگذارد و پاسخ بگیرد؛ پاسخ‌های شگفتی که تنها از یک نفر می‌توان شنید کسی که آگاهی او از جنس و به اندازه اطلاعات دیگران نیست، جامع علوم است و از همه چیز همان‌گونه که هستند،خبر دارد. این درس ضمن اشاره بر مهربانی امام زمان (عج) به شیعیان، بر راه ارتباط با آن حضرت و ویژگی منتظران، تأکید می‌کند.

نکته : پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس را در ایام ولادت امام زمان (عج) یا زمان آغاز امامت ایشان، تدریس نمایید.

اهداف درس

آشنایی با مهربانی امام زمان (عج) به شیعیان

احساس علاقه نسبت به امام زمان (عج) و ارتباط با ایشان

دعا برای ظهور امام زمان (عج)

مفاهیم کلیدی

امام زمان(عج)

ظهور

فرج

پیشنهادهایی برای تدریس

● تدریس خود را می‌توانید مستقیماً با فعالیت «**همخوانی کنیم**» شروع کنید. می‌توانید با هماهنگی گروهی از دانش‌آموزان آنها را آماده کنید که با آهنگ و لحن خاصی شعر را برای گروه‌های دیگر اجرا کنند. زبان شعر، این امکان را به آموزگار می‌دهد که دانش‌آموزان را با احساسات خود همراه ساخته و در آنان روح لطافت و ظرافت و دقت را بدمد. شما به‌عنوان یک آموزگار توانا، لازم است به ایجاد یک تصویر ذهنی زیبا از محتوای شعر، در ذهن کودکان کمک کنید. به‌دنبال آن از دانش‌آموزان بخواهید که تا می‌توانند معنی شعر را بیان کنند هرچه می‌خواهند بگویند، قرار نیست معنی خاصی از شعر داشته باشند، درحد

خودشان کافی است که شما استفاده کنید و وارد موضوع درس شوید. مناسب است از دانش‌آموزان بخواهید درک خود را از معنا و مفهوم کلی شعر در قالب یک نوشته کوتاه یا به‌صورت شفاهی به کلاس ارائه دهند. جمع‌بندی معنی شعر و آنچه که برداشت کرده‌اند می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

● می‌توانید کلاس خود را با پخش دعای عهد و یا سرودی زیبا مانند چشم امید ۱ و ۲ یا کلیپ دختر بچه‌ای که برای امام‌زمان (عج) دکلمه‌ای را اجرا می‌کند شروع کنید. این کلیپ را می‌توانید از سایت هدیه‌های آسمانی تهیه کنید.

● برای شروع این درس می‌توانید قبل از ورود دانش‌آموزان به کلاس جملهٔ آقاجان بیا یا آقا نمی‌آیی و.... را در پای تابلوی کلاس با خط زیبا بنویسید و یا در روی مقوایی نوشته و آن را در پای تابلوی کلاس نصب کنید و یا روی میز دانش‌آموزان قرار دهید و بگذارید تا دانش‌آموزان با دیدن آن هرچه به یاد می‌آورند و فکر می‌کنند بگویند : از صحبت های آنان استفاده کنید و از آنها بخواهید که هر کدام نوشتهٔ خود را ثبت کنند و آن را به دیوار کلاس نصب کنید. از دل نوشته های دانش‌آموزان می‌توانید به عنوان یک ایجاد انگیزهٔ خوب استفاده کرده و وارد درس شوید.

● درصورت امکان دادن یک شاخه گل نرگس در بدو ورود دانش‌آموزان به کلاس می‌تواند باعث شود که با پرسش و پاسخ از اینکه علت دادن گل به آنها به چه منظور است و چرا گل نرگس ؟ ایجاد انگیزه کنید. اگر امکان تهیه گل نرگس را ندارید می‌توانید تصویری از گل نرگس را به‌عنوان کارت در ورقه‌های معمولی چاپ کنید و یک جملهٔ زیبا زیر آن نوشته و به آنها بدهید و از آنها بخواهید که در این مورد تحقیق کنند. شاید بعضی از آنها بلافاصله بگویند اشکالی ندارد ولی از آنها بخواهید که تحقیق کامل‌تری انجام دهند و نسبت به آن تصویر و یا گلی که داده‌اید نظرشان را بنویسند. به این وسیله می‌توانید با اطلاعاتی که از دانش‌آموزان به‌دست آورده‌اید وارد موضوع درس شوید.

● می‌توانید به دانش‌آموزان بگویید که به تقویم مراجعه کنید و روز تولد امام زمان (عج) را پیدا کنید و بگویید چه روزی است و آیا اطلاعاتی از ایشان دارید یا خیر؟ اجازه دهید تا آنها خاطرات و صحبت‌های خودشان را بیان کنند و از آنها سؤال کنید اگر این جمعه بیاید شما چه کار می‌کنید.

● می‌توانید در یک برگه بنویسید «شاید این جمعه بیاید شاید» و آن را در پاکت نامه بگذارید و به دانش‌آموزان بدهید و بخواهید که در این رابطه تحقیق کنند.

● می‌توانید قبل از تدریس این درس به‌طور مثال یک هفته قبل برخی از خصایص و ویژگی‌های امام زمان (عج) را در اختیار آنها قرار داده و بخواهید که جمع‌آوری اطلاعات داشته باشند ولی اسمی‌از نام این امام برده نشود فقط چند نمونه از ویژگی‌های ایشان را بیان کنید تا آنها به دنبال اسم ایشان بروند. به‌طور مثال :

ــ اسم پدرشان حسن (ع) است.

ــ ایشان زمین را پر از عدل و داد می‌کنند پس از آنکه پر از ظلم و ستم شده باشد.

ــ گذشت روزگار ایشان را پیر نمی‌کند.

ــ ولادتش پنهانی است.

ــ نهمین فرزند از فرزندان امام حسین(ع) است.

ــ و.....

این سؤالات می‌تواند به سلیقه خودتان طراحی و انتخاب شود.

● در آموزش این درس می‌توان از زنگ هنر دانش‌آموزان استفاده کرد و از آنها خواست یک سری پارچه رنگی، چوب، حصیر و... با خود بیاورند. از آنها بخواهیم با این وسایل، پرچم و سربند درست کنند و در آن عباراتی بنویسند. عباراتی مانند : مهدی بیا/ یا مهدی / یا مهدی ادرکنی/ سلام بر مهدی/ امام زمان (عج) و... این عبارات می‌تواند برگرفته از درس و در راستای اهداف درس نیز باشد. روز درس از آنها بخواهیم پرچم‌ها را آورده و به در و دیوار کلاس نصب کنند.

● روزی که می‌خواهید این درس را تدریس کنید، می‌توانید با همکاری مدیریت مدرسه و دانش‌آموزان، مراسم زیارت آل‌یس یا دعای عهد را در مدرسه برنامه ریزی و اجرا نمایید.

● از دانش‌آموزان بخواهیم با امام زمانشان (عج) گفت‌وگو کنند و با او درد و دل نمایند. شما فقط شرایط و فضا را مهیا و مساعد کنید تا هرکدام حرف دلشان را مطرح نمایند. این متن‌ها می‌تواند به‌صورت دل نوشته در کنار هم دسته‌بندی شده وضمن استفاده از آنها برای ایجاد انگیزه، در دیوار کلاس نصب شود.

● در روز تدریس این درس، تزئین کلاس و پخش شیرینی و شکلات و... برای ایجاد رابطه عاطفی با امام زمان (عج) بسیار راهگشاست.

● خواندن متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. دقت شود که خواندن درس توسط معلم در قالب یک داستان و با احساس صورت پذیرد، نه مانند یک متن ساده.

نکاتی کلی در مورد شیوه قصه‌گویی : شیوه قصه‌گویی،مهم‌ترین راه ارائه برخی مفاهیم و پیام‌های آموزشی به دانش‌آموز است. دانش‌آموز با شنیدن قصه، به خواندن آن نیز علاقه‌مند می‌شود و قدرت تخیل به کمک او می‌آید تا از شنیدن قصه لذت ببرد و خود را جانشین قهرمان قصه کند. ابزار اصلی قصه‌گو برای انتقال داستان به شنونده، صدا و کلمه هایی است که ادا می‌شود. اگر قصه‌گو در استفاده مؤثر از کلمه‌ها و صدای خود دقت کافی نداشته باشد، حتی بیان بهترین و هیجان‌انگیزترین داستان‌ها هم ضعیف از کار درخواهد آمد. به‌طور کلی رفتار، به‌ویژه چهره قصه‌گوی خوب، کمک بسیار مؤثری به شنونده می‌کند. شنونده ضمن اینکه به کلمه‌هایی که به تصاویر داستان جان می‌بخشد توجه دارد، در تمام مدت به قصه‌گو نیز چشم می‌دوزد. چهره قصه‌گو اغلب آیینه تمام‌نمای آن قصه است و به آنچه شنونده می‌شنود،جان می‌بخشد. قصه‌گوی خوب باید چهره‌ای قابل انعطاف داشته باشد تا اخم و لبخند، ترس و بیم و سایر عواطف را نشان دهد و بر تأثیر قصه‌گویی بیفزاید. حالات چهره باید منطبق بر حالت‌های داستان باشد. قصه‌گو گاهی می‌تواند در حالی که تأثیر خود را همچنان حفظ می‌کند چشم از چشم شنوندگان برگیرد و نگاه خود را ورای آنها، به پدیده‌ای خیالی یا مکانی که در داستان توصیف می‌کند، بدوزد. او می‌تواند با شنوندگان رابطه مستقیم و چشم در چشم برقرار نکند و نگاه خود را به‌طور مؤثر بر صحنه‌های خیالی و جزئیات رنگارنگ متوجه سازد.

داشتن حافظه خوب از ضروریات یک قصه‌گوی موفق است. البته نباید قصه را حفظ کند، بلکه دانستن چارچوب قصه کافی است.

می‌توانیم پس از خواندن متن درس از دانش‌آموزان بخواهیم، درس‌ها و نکاتی که هر کدام از متن خوانده شده برداشت نموده‌اند را بیان نمایند. ممکن است نکته‌ای برای دانش‌آموز شما جالب توجه باشد که شما به آن توجهی نداشته بودید. سپس

باجمع‌بندی نظرات می‌توانید محتوای درس را در قالب این نظرات به دانش‌آموزان منتقل نمایید.

● در فعالیت « **کامل کنید**» دانش‌آموزان را هدایت کنید تا به رمز مسابقه که جمله «من به یاد همه شما هستم» نائل شوند. از این سخن امام، کمک بگیرید تا دانش‌آموزان ضمن آشنایی با مهربانی امام زمان (عج) به شیعیان، احساس علاقه نسبت به امام‌زمان (عج) و ارتباط با ایشان را پیدا کنند.

● در فعالیت «**نامه‌ای به دوست**» به دانش‌آموزان فرصت دهید تا احساس خود را نسبت به امام زمان (عج) با قلم جاری نمایند. این فعالیت ابزار خوبی است برای آنکه شما بتوانید زبان بچه‌ها را برای گفت‌وگو با امام زمان (عج) باز کنید و آنها به‌راحتی و بی‌واسطه، با امام خود با زبان خود سخن بگویند. پس دراین فعالیت فقط و فقط آنها را آزادِ آزاد بگذارید تا با بهره‌گیری از احساس و درون‌مایه خویش هرچه می‌خواهند بنویسند.

● هدف از فعالیت «**عهد با دوست**» تثبیت، توسعه و تعمیم مفاهیم بر اساس کاربست آموخته‌ها در موقعیت جدید می‌باشد. یکی از موارد با اهمیت دینی که مسلمانان وظیفه دارند آن را انجام دهند، عهد بستن با امام زمان (عج) به معنای تجدید کردن تمام اعتقادات و اطاعت، یاری، دفاع و حمایت از ایشان و التزام قلبی و رفتاری به این عهد تا هنگام مرگ است. اهمیت عهد بستن با امام زمان (عج) این است که با امام حی و حاضرمان بیعت می‌کنیم. خواندن دعای عهد در هر روز صبح به همین منظور است.

● تأکید فعالیت «**گفت و گو کنید**» بر روی احساس دانش‌آموزنسبت به امام زمان (عج) و ارتباط با ایشان است. بنابراین مناسب است دانش‌آموزان به پاسخ شایستهٔ این سؤال ترغیب شوند.

● فعالیت « **تحقیق کنید** » که با هدف تقویت رویکرد پژوهش محور در آموزش، در خارج از کلاس انجام می‌شود، اهداف درس را تعمیق می‌بخشد. شایسته است معلمان محترم فرصت ارائه این تحقیق ها را در کلاس برای دانش‌آموزان ایجاد نمایند.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شمارهٔ دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
امامت، قرآن کریم	ـ آگاهی از مهربانی و توجه و کمک امام زمان(عج) به شیعیان ـ احساس علاقه نسبت به امام زمان(عج) و ارتباط با ایشان ـ تلاش برای ظهور امام زمان(عج)	۷	ـ بیان از مهربانی و توجه و کمک امام زمان(عج) به شیعیان ـ ابراز علاقه نسبت به امام زمان(عج) و ارتباط با ایشان ـ دعا برای ظهور امام زمان (عج)	**خیلی خوب**	ـ ضمن بیان داستان درس در مورد مهربانی و توجه و کمک امام زمان (عج) به شیعیان با مثال توضیح می‌دهد ـ ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام زمان(عج)، برای ارتباط با ایشان تلاش می‌کند. ـ برای ظهور امام زمان (عج) در قالب متنی دعا می‌کند.
				خوب	ـ ضمن بیان داستان درس در مورد مهربانی و توجه و کمک امام زمان (عج) به شیعیان توضیح می‌دهد. ـ ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام زمان(عج)، برای ارتباط با ایشان تمایل نشان می‌دهد ـ برای ظهور امام زمان (عج) در چند جمله دعا می‌کند.
				قابل قبول	ـ ضمن بیان داستان درس به مهربانی و توجه و کمک امام زمان (عج) به شیعیان اشاره می‌کند. ـ ضمن ابراز علاقه نسبت به امام زمان (عج)، برای ارتباط با ایشان تمایل نشان می‌دهد. ـ برای ظهور امام زمان(عج) در یک جمله دعا می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	ـ با کمک آموزگار ضمن بیان داستان درس به مهربانی و توجه و کمک امام زمان (عج) به شیعیان اشاره می‌کند. ـ با راهنمایی آموزگار ضمن ابراز علاقه نسبت به امام زمان (عج)، برای ارتباط با ایشان تمایل نشان می‌دهد ـ با یاری آموزگار برای ظهور امام زمان (عج) در یک جمله دعا می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱ حسن‌بن یوسف‌بن علی‌بن مطهر حلی، معروف به علامه حلی در روز ۲۹ ماه مبارک رمضان سال ۶۴۸ ق (دی ماه سال ۶۲۹ ش) در شهر حله متولد شد. تولد او در یک خانواده علمی و روحانی بوده است. مادرش بانویی نیکوکار است و پدرش از دانشمندان و فقهای عصر خویش در شهر حله است. علامه حلی از طرف پدر به قبیله بنی‌اسد که بزرگ‌ترین قبیله عرب در شهر حله است پیوند می‌خورد.

علامه حلی در موضوعات فقه، اصول و کلام و منطق و فلسفه و رجال و غیره کتاب نوشته است. در حدود صد کتاب از آثار خطی یا چاپی او شناخته شده که بعضی از آنها به تنهایی (مانند تذکرةالفقها) کافی است که نبوغ او را نشان دهد. اغلب کتب وی در زمان‌های بعد از او از طرف فقها، شرح و حاشیه شده است.

آیت اللّه علامه حلی، رئیس طائفه و فقیه بزرگوار شیعه، صاحب ابتکارات و نوآوری‌ها، دارای شخصیت معنوی بسیار جلیل‌القدری می‌باشد که ریاست و مرجعیت شیعه در قرن هفتم هجری به او منتهی گردیده است. ایشان سرانجام در محرم سال ۷۲۶ ق (۱۵ دی ۷۰۴ ش) وفات نمود و در حرم حضرت امام علی (ع) به خاک سپرده شد.

۲ یکی از موارد با اهمیت دینی که مسلمانان وظیفه دارند آن را انجام دهند، عهد بستن با امام زمان (عج) به معنای تجدید کردن تمام اعتقادات و اطاعت، یاری، دفاع و حمایت از ایشان و التزام قلبی و رفتاری به این عهد تا هنگام مرگ است. اهمیت عهد بستن با امام زمان (عج) این است که با امام حی و حاضرمان بیعت می‌کنیم. خواندن دعای عهد در هر روز صبح به همین منظور است. به همین دلیل فعالیت «**عهد با دوست**» که در پایه پنجم ارائه شده بود، در این پایه نیز ارائه گردید.

۳ متن شعر چشم امید ۲ جهت بهره‌برداری معلمان عزیز ارائه می‌گردد. خواندن این شعر با راهنمایی آموزگاران گرامی می‌تواند برای تثبیت، توسعه و تعمیم مفاهیم درس مثمر ثمر باشد :

متن شعر چشم امید ۲

ندیدم شهی در دل آرایی تو — به قربان اخلاق مولایی تو
تو خورشیدی و ذره پرور ترینی — فدای سجایای زهرایی تو
نداری به کویت ز من بی نواتر — ندیدم کریمی به طاهایی تو
نداری گدایی به رسوایی من — ندیدم نگاری به زیبایی تو
نداری مریضی به بد حالی من — ندیدم دمی چون مسیحایی تو
نداری غلامی به تنهایی من — ندیدم غریبی به تنهایی تو
نداری اسیری به شیدایی من — ندیدم کسی را به آقایی تو
امید غریبان تنها کجایی؟ — چراغ سر قبر زهرا کجایی؟

تجلی طه، گل اشک مولا، دل آشفتهٔ داغ آن کوچهٔ غم
گرفتار گودال خونین، دل افگار غم‌های زینب، سیه‌پوش قاسم
عزادار اکبر گل باغ لیلا، پریشان دست علم‌گیر سقا
نفس‌های سجاد، نواهای باقر، دعاهای صادق
کس بی‌کسی‌های شب‌های کاظم
حبیب رضا و انیس غریب جوادالائمه
تمنای هادی، عزیز دل عسکری، پس نگارا بفرما کجایی.. کجایی.. کجایی..

دلم جز هوایت هوایی ندارد — لبم غیر نامت نوایی ندارد
وضو و اذان و نماز و قنوتم — بدون ولایت بهایی ندارد
دلی که نشد خانهٔ یاس نرگس — خراب‌است‌وویران‌صفایی‌ندارد
بیا تا جوانم بده رخ نشانم — که این زندگانی وفایی ندارد..

درس هشتم

دوران غیبت

توضیحات درس

دانش‌آموزان در این درس با جانشینان امام زمان (ع) از عصر غیبت تا امروز آشنا می‌شوند.

همچنین، با توجه به اهمیت موضوع مسئله انتخاب مرجع تقلید، چگونگی این امر مطرح شده و به‌صورت اشاره‌ای و کوتاه، از احکام دینی بحث می‌شود.

نکته : پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، درصورت امکان این درس را در ایام ولادت امام زمان (عج) یا زمان آغاز امامت ایشان، تدریس نمایید.

اهداف درس

آشنایی با زندگی امام زمان (عج)

درک ضرورت وجود نایبان امام زمان (عج) در دوره غیبت

آشنایی با مفهوم مرجع تقلید و اهمیت انتخاب آن

آشنایی با مفهوم ولی فقیه و وظیفه ایشان در دوره غیبت

مفاهیم کلیدی

نایبان امام زمان (عج)

دوره غیبت

مرجع تقلید

پیشنهادهایی برای تدریس

● در این درس می‌توانید از فن «تصویر خوانی» برای شروع تدریس استفاده نمایید. این فرصت را برای دانش‌آموزان فراهم کنید تا دریافت و استنباط خود را از تصویر درس مطرح نمایند؛ هرچند این دریافت در فضایی عاطفی صورت پذیرفته و ارتباط مستقیمی با محتوای درس نداشته باشد. برای بهره‌برداری از روش تصویرخوانی که به معنی استفاده از تصویر برای درک یک معنا و مفهوم می‌باشد می‌توانید در سه قدم مشخص و مجزا اما کاملاً مرتبط با یکدیگر آن را انجام دهید.

قدم اول : براساس سؤالِ «دقیقاً چه چیزی در تصویر می‌بینید؟» در این مرحله، به بچه‌ها توصیه و کمک کنید تا دقیقاً آنچه را می‌بینند، با تمامی جزئیات شرح دهند؛ بدون آنکه به روابط و پیوند اجزا توجه و دقت کنند یا این روابط را حدس بزنند. در این مرحله، جمله‌هایی نظیر «من در اینجا ..... می‌بینم» یا «اینجا، چند ..... وجود دارد». به‌کار گرفته می‌شود،

به‌کار بردن جمله‌هایی مثل «به نظر من، این بچه مشغول ..... است» یا «فکر می‌کنم .....» خطاست. در واقع، در این مرحله فقط توانایی مشاهده دقیق و مستقیم دانش‌آموزان مورد نظر ماست.

قدم دوم : براساس سؤالِ «چه رابطه‌ای بین چیزها و افراد می‌بینید (یا حدس می‌زنید)؟» در این مرحله به دانش‌آموزان توصیه و کمک کنید تا براساس آنچه می‌بینند، روابط بین اجزا را حدس بزنند، برای این کار باید به تمامی‌جزئیات و روابط و پیوندها و نیز عناصر پنهان از طریق «حدس» توجه شود. در این مرحله، جمله هایی نظیر «من حدس می‌زنم که این کودک...» یا «فکر می‌کنم این کودک با آن مرد...» به‌کار گرفته می‌شود ولی در این مرحله ما به داستان سرایی نمی‌پردازیم.

قدم سوم : براساس پرسش‌هایی نظیر «دربارهٔ تصویر چگونه فکر می‌کنید؟ » «تصویر چه می‌خواهد بگوید؟» و ... در این مرحله، دانش‌آموزان را به بهره‌گیری از تخیل خود فرا بخوانید. از آنها بخواهید که با توجه به تصویر، به داستان‌سرایی و خلق موقعیت‌های ذهنی بپردازند. در این مرحله، دانش‌آموزان می‌توانند در عناصر ذهنی خود دخل و تصرف کنند و به تحلیل، ترکیب یا نقد بپردازند. آنها براساس تصور ذهنی و تفسیر شخصی خود می‌توانند تصویر و عناصر آن را ببینند. از دانش‌آموزان بخواهید ارتباط میان تصویر ابتدای درس و عنوان آن را بیان کنند (تصویر خورشید پشت ابر : امام زمان (عج) در زمان غیبت خود مانند خورشید پشت ابر هستند؛ وجود دارند اما دیده نمی‌شوند).

● تدریس خود را می‌توانید مستقیماً با شعر «**چشم امید**» که متن آن در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است، شروع کنید. می‌توانید با هماهنگی گروهی از دانش‌آموزان آنها را آماده کنید که با آهنگ و لحن خاصی شعر را برای گروه‌های دیگر اجرا کنند. زبان شعر، این امکان را به آموزگار می‌دهد که دانش‌آموزان را با احساسات خود همراه ساخته و در آنان روح لطافت و ظرافت و دقت را بدمد. شما به‌عنوان یک آموزگار توانا، لازم است به ایجاد یک تصویر ذهنی زیبا از محتوای شعر، در ذهن کودکان کمک کنید. به دنبال آن از دانش‌آموزان بخواهید که تا می‌توانند معنی شعر را بیان کنند هرچه می‌خواهند بگویند، قرار نیست معنی خاصی از شعر داشته باشند، درحد خودشان کافی است که شما استفاده کنید و وارد موضوع درس شوید. مناسب است از دانش‌آموزان بخواهید درک خود را از معنا و مفهوم کلی شعر در قالب یک نوشته کوتاه یا به‌صورت شفاهی به کلاس ارائه دهند. جمع‌بندی معنی شعر و آنچه که برداشت کرده‌اند می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

● می‌توانید کلاس خود را با پخش دعای عهد و یا سرودی زیبا و یا کلیپ دختر بچه‌ای که برای امام زمان (عج) دکلمه‌ای را اجرا می‌کند شروع کنید. این کلیپ را می‌توانید از سایت هدیه‌های آسمانی تهیه کنید.

● برای شروع این درس می‌توانید قبل از ورود دانش‌آموزان به کلاس جملهٔ آقاجان بیا یا آقا نمی‌آیی و.... را در پای تابلوی کلاس با خط زیبا بنویسید و یا در روی مقوایی نوشته و آن را در پای تابلوی کلاس نصب کنید و یا روی میز دانش‌آموزان قرار دهید و بگذارید تا دانش‌آموزان با دیدن آن هرچه به یاد می‌آورند و فکر می‌کنند بگویند : از صحبت‌های آنان استفاده کنید و از آنها بخواهید که هر کدام نوشتهٔ خود را ثبت کنند و آن را به دیوار کلاس نصب کنید. از دل نوشته‌های دانش‌آموزان می‌توانید به‌عنوان یک ایجاد انگیزهٔ خوب استفاده کرده و وارد درس شوید.

● درصورت امکان دادن یک شاخه گل نرگس در بدو ورود دانش‌آموزان به کلاس می‌تواند باعث شود که با پرسش و پاسخ از اینکه علت دادن گل به آنها به چه منظور است و چرا گل نرگس ؟ ایجاد انگیزه کنید. اگر امکان تهیه گل نرگس را ندارید می‌توانید تصویری از گل نرگس را به‌عنوان کارت در ورقه‌های معمولی چاپ کنید و یک جملهٔ زیبا زیر آن نوشته و به آنها بدهید

و از آنها بخواهید که در این مورد تحقیق کنند. شاید بعضی از آنها بلافاصله بگویند اشکالی ندارد ولی از آنها بخواهید که تحقیق کامل‌تری انجام دهند و نسبت به آن تصویر و یا گلی که داده‌اید نظرشان را بنویسند. به این وسیله می‌توانید با اطلاعاتی که از دانش‌آموزان به دست آورده‌اید وارد موضوع درس شوید.

● می‌توانید به دانش‌آموزان بگویید که به تقویم مراجعه کنید و روز آغاز امامت امام زمان (عج) را پیدا کنید و بگویید چه روزی است و آیا اطلاعاتی از ایشان دارید یا خیر؟ اجازه دهید تا آنها خاطرات و صحبت‌های خودشان را بیان کنند.

● می‌توانید در یک برگه بنویسید «شاید این جمعه بیاید شاید» و آن را در پاکت نامه بگذارید و به دانش‌آموزان بدهید و بخواهید که در این رابطه تحقیق کنند که تا آمدن ایشان ما چه وظایفی داریم.

● روزی که می‌خواهید این درس را تدریس کنید، می‌توانید با همکاری مدیریت مدرسه و دانش آموزان، مراسم زیارت آل‌یس یا دعای عهد را در مدرسه برنامه‌ریزی و اجرا نمایید.

● از دانش‌آموزان بخواهیم با امام زمانشان گفت‌وگو کنند و با او درد و دل نمایند. شما فقط شرایط و فضا را مهیا و مساعد کنید تا هرکدام حرف دلشان را مطرح نمایند. این متن‌ها می‌تواند به‌صورت دل نوشته در کنار هم دسته‌بندی شده وضمن استفاده از آنها برای ایجاد انگیزه، در دیوار کلاس نصب شود.

● در روز تدریس این درس، تزئین کلاس و پخش شیرینی و شکلات و... برای ایجاد رابطه عاطفی با امام زمان (عج) بسیار راه‌گشاست.

● متن آغاز درس حکایتی شیرین از تولد امام مهدی (عج) و درباره خانواده ایشان است که می‌تواند خود شروعی مناسب برای تدریس ما باشد.

● در انجام فعالیت « **گفت‌وگو کنید**» جهت تقویت اهداف نگرشی و رفتاری درس، خوب است دانش‌آموزان ابتدا به‌صورت فردی یا گروهی روی این فعالیت فکر کرده وسپس مطالب خود را در جمع دیگر دانش‌آموزان مطرح نمایند. در این فعالیت سعی کنید برای دانش‌آموزان این نکته را خوب تبیین کنید که اولاً «انسان به‌طور کلی هر چه را که به آن نیاز دارد ولی آن را نمی‌داند باید بپرسد تا آن را بداند» و ثانیاً «آن را باید از متخصص بپرسد وگرنه به اشتباه می‌افتد». اگر مثلاً بیمار می‌شود، باید به پزشک مراجعه نماید و نمی‌تواند از معلم خود بخواهد تا برایش دارو تجویز نماید؛ بر همین اساس در امور مربوط به دین و دین‌شناسی باید به متخصص آن مراجعه نماید. متخصص دین مراجع تقلید هستند که اگر از آنها پیروی نکنیم دستورات دین را که برای سعادت ما قرار داده شده است به‌درستی دریافت نمی‌کنیم و همین موجب گمراهی و سرگردانی ما می‌شود.

● در فعالیت «**بررسی کنید**» تلاش شده تا دانش‌آموزان ضمن آشنایی با نقش ولایت فقیه در هدایت و نجات انسان‌ها از انحرافات، نسبت به عالمان پرهیزکار و دین‌شناس زمان خود احساس علاقه نموده و ادای احترام نمایند و به این ترتیب زمینه پیروی از آنان فراهم گردد.

● در فعالیت «**ببین و بگو**» تلاش شده تا دانش‌آموزان بدانند امام زمان (ع) برای هدایت و نجات مردم ازگمراهی، عالمان پرهیزکار و دین شناس در هر زمان را به عنوان جانشینان خود معرفی نموده است تا مردم با پیروی از آنها، دستورات دینی خود را به خوبی یاد بگیرند و مشکلات را با راهنمایی و هدایت آنان حل کنند. در حال حاضر آیت اللّه خامنه‌ای به عنوان نایب امام زمان (ع) و ولی فقیه این نقش را ایفا می‌کنند.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شمارهٔ دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
امامت، قرآن کریم	ـ آشنایی با زندگی امام زمان (عج) ـ درک ضرورت وجود نایبان امام زمان (عج) در دوره غیبت ـ آشنایی با مفهوم مرجع تقلید و اهمیت انتخاب آن ـ آشنایی با مفهوم ولی‌فقیه و وظیفه ایشان در دوره غیبت	۸	ـ اشاره به زندگی امام زمان (عج) ـ بیان ضرورت وجود نایبان امام زمان (عج) در دوره غیبت ـ بیان مفهوم مرجع تقلید و اهمیت انتخاب آن ـ بیان مفهوم ولی فقیه و وظیفه ایشان در دوره غیبت	**خیلی خوب**	ـ ضمن توضیح زندگی امام زمان(عج)، در مورد ضرورت وجود نایبان ایشان در دوره غیبت با ذکر نمونه توضیح می‌دهد. ـ بیان مفهوم مرجع تقلید در مورد اهمیت انتخاب مرجع تقلید با ذکر نمونه توضیح می‌دهد. ـ ضمن بیان مفهوم ولی فقیه در مورد وظیفه ایشان در دوره غیبت با ذکر نمونه توضیح می‌دهد.
				خوب	ـ ضمن اشاره به زندگی امام زمان (عج)، در مورد ضرورت وجود نایبان ایشان در دوره غیبت توضیح می‌دهد. ـ ضمن بیان مفهوم مرجع تقلید در مورد اهمیت انتخاب مرجع تقلید توضیح می‌دهد. ـ ضمن بیان مفهوم ولی فقیه در مورد وظیفه ایشان در دوره غیبت توضیح می‌دهد.
				قابل قبول	ـ ضمن اشاره به زندگی امام زمان (عج)، به ضرورت وجود نایبان ایشان در دوره غیبت اشاره می‌کند. ـ ضمن بیان مفهوم مرجع تقلید به اهمیت انتخاب مرجع تقلید اشاره می‌کند. ـ ضمن بیان مفهوم ولی فقیه به وظیفه ایشان در دوره غیبت اشاره می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	ـ با کمک آموزگار ضمن اشاره به زندگی امام زمان (عج)، به ضرورت وجود نایبان ایشان در دوره غیبت اشاره می‌کند. ـ با راهنمایی آموزگار ضمن بیان مفهوم مرجع تقلید به اهمیت انتخاب مرجع تقلید اشاره می‌کند. ـ با یاری آموزگار ضمن بیان مفهوم ولی فقیه به وظیفه ایشان در دوره غیبت اشاره می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱ در ابتدای درس به این مطلب اشاره شده است که از سال‌های قبل همه می‌دانستند که حضرت مهدی (عج) به دنیا می‌آید. این نکته از آن رو گفته شده تا مخاطب بداند با توجه به احادیث پیامبر (ص) و سایر ائمه (ع)، شیعیان می‌دانستند که قرار است روزی حضرت مهدی (عج) به دنیا آید و به ظلم و ستم پایان دهد.

۲ در درس به این نکته توجه شده که ظهور امام زمان (عج) بستگی به خواست خدا و آمادگی مردم دارد. یعنی یکی از شرایط ظهور آن حضرت آماده شدن مردم برای پذیرش ایشان است. ما باید سعی کنیم تا با اصلاح رفتار خود و دیگران یاران و سربازان خوبی برای آن حضرت باشیم.

۳ امامان (ع) از سوی خداوند چند وظیفه مهم بر عهده دارند یکی از آن وظایف آموزش دین و احکام آن به مردم است. در دوران غیبت به فرموده خود امام زمان (عج)، مردم باید برای آگاهی از احکام دین و یافتن پاسخ و پرسش‌های دینی خود به فقها و عالمان دین مراجعه کنند.(اشاره به حدیث : فأما الحوادث الواقعه فرجعوا الی رواه حدیثنا فانهم حجتی علیکم....، کمال‌الدین، شیخ صدوق،ج ۲، ص ۴۸۳) یعنی در دوران غیبت مراجع دینی باید این بخش از وظیفه امام را با توجه به دستور خود ایشان برعهده گیرند. منظور از جانشینان امام زمان (عج) در این درس، اشاره به این افراد دارد.

امامان (ع) وظیفه دیگری نیز داشته‌اند و آن اجرای احکام و قوانین اسلام در جامعه است که جز از طریق تشکیل حکومت اسلامی میسر نمی‌شود. این وظیفه نیز در دوران غیبت بر عهده یکی از همین عالمان و مراجع دین خواهد بود که از مدیریت و بینش بالایی برخوردار باشد. که به این شخص ولی فقیه می‌گویند.

۴ درصورتی که دانش‌آموزی پرسید : این چهار نفر نایب خاص چه کسانی بودند؟ نام آنها عبارت است از : عثمان‌بن سعید، محمدبن عثمان، حسین‌بن روح، علی‌بن محمد سمری که هر کدام پس از دیگری از طرف امام زمان (عج) انتخاب می‌شدند.

۵ متن شعر چشم امید ۱ جهت بهره‌برداری معلمان عزیز ارائه می‌گردد. این شعر با راهنمایی آموزگاران گرامی می‌تواند برای تثبیت، توسعه و تعمیم مفاهیم درس مثمر ثمر باشد :

به طاها به یاسین به معراج احمد
به قدر و به کوثر به رضوان و طوبی
به وحی الهی به قرآن جاری
به تورات موسی و انجیل عیسی
بسی پادشاهی کنم در گدایی
چو باشم گدای گدایان زهرا (س)
چه شب‌ها که زهرا (س) دعا کرده تا ما
همه شیعه گردیم و بی‌تاب مولا
غلامی این خانواده دلیل و مراد خدا بوده از خلقت ما
مسیرت مشخص، امیرت مشخص، مکن دل ای دل بزن دل به دریا

که دنیا به خسران عقبا نیرزد
به دوری ز اولاد زهرا نیرزد
و این زندگانی فانی جوانی
خوشی‌های امروز و اینجا
به افسوس بسیار فردا نیرزد

اگر عاشقانه هوادار یاری
اگر مخلصانه گرفتار یاری
اگر آبرو می‌گذاری به پایش
یقیناً یقیناً خریدار یاری
بگو چند جمعه گذشتی ز خوابت؟
چه اندازه در ندبه‌ها زاری یابی؟
به شانه کشیدی غم سینه‌اش را؟
و یا چون بقیه تو سربار یاری
اگر یک نفر را به او وصل کردی
برای سپاهش تو سردار یاری
به گریه شبی را سحر کردی یا نه؟
چه مقدار بی تاب و بیمار یاری؟
دل آشفته بودن دلیل کمی‌نیست
اگر بی‌قراری بدان یار یاری
و پایان این بی‌قراری بهشت است
بهشتی که سرخوش ز دیدار یاری

نسیم کرامت وزیدن گرفته
و باران رحمت چکیدن گرفته
مبادا بدوزی نگاه دلت را
به مردم که بازار یوسف فروشی در این دوره بد شدیداً گرفته
خدایا به روی درخشان مهدی
به زلف سیاه و پریشان مهدی
به قلب رئوفش که دریای داغ است

به چشمان از غصه گریان مهدی
به لب‌های گرم علی یا علی‌اش
به ذکر حسین و حسن جان مهدی
به دست کریم و نگاه رحیمش
به چشم امید فقیران مهدی
به حال نیاز و قنوت نمازش
به سبحان سبحان سبحان مهدی
به برق نگاه به خال سیاهش
به عطر ملیح گریبان مهدی
به حج جمیلش به جاه جلیلش
به صوت حجازی قرآن مهدی
به صبح عراق و شبانگاه شامش
به آهنگ سمت خراسان مهدی
به جان داده‌های مسیر عبورش
به شهد شهود شهیدان مهدی
مرا دائم الاشتیاقش بگردان
مرا سینه چاک فراقش بگردان
تفضل بفرما بر این بنده بی سر و پا
مرا همدم و محرم و هم رکاب
سفرهای سوی خراسان و شام و عراقش بگردان
یا مهدی یامهدی مددی

درس نهم

جهان دیگر

توضیحات درس

دانش‌آموزان در سال‌های قبل با مفاهیمی مانند قیامت، بهشت، جهنم و... آشنا شدند. این درس با استناد به داستانی از زندگی پیامبر(ص) ضمن تأکید بر قدرت خداوند از خلال آیاتی از قرآن کریم، به معرفی زندگی جاودانه آخرت در ادامه زندگی کوتاه دنیا و حتمی‌بودن این زندگی، به بحث جهان آخرت و معرفی اصل معاد به‌عنوان یکی از اصول دین اشاره می‌کند و در جمع‌بندی بر مباحث اعتقادی یک مسلمان تأکید می‌کند.

نکته : خوب است تدریس این درس را به زمانی موکول کنید که کارنامه یا نمرات دانش‌آموزان به آنها داده شده و تلخی و شیرینی کار خود را احساس کرده‌اند.

اهداف درس

آشنایی با معاد به‌عنوان یکی از اصول دین

درک امکان زنده شدن انسان‌ها پس از مرگ

درک نقش اعتقاد به معاد در زندگی

آشنایی با عبدالعظیم حسنی به‌عنوان یکی از پیروان امامان معصوم (ع)

معرفی اعتقادات یک مسلمان

توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

مفاهیم کلیدی

اصول دین

معاد

زندگی جاودانه

آخرت

مرگ

پیشنهادهایی برای تدریس

● برای شروع تدریس می‌توانید از فعالیت «**برایم بگو**» استفاده نمایید، به این ترتیب که از یک پازل در کلاس استفاده کنید. از دانش‌آموزان بخواهید که پازل را تکمیل نمایند. سپس پازل تکمیل‌شده را به هم بریزید و از دانش‌آموزان بخواهید

مجدداً آن را بسازند بعد از ساخت مجدد از آنها بپرسیم که کدام دفعه راحت‌تر بود؟ ساختن اولیه سخت‌تر است یا دوباره ساختن آن؟ و با این ایجاد انگیزه تدریس را شروع کنید. همین کار را می‌توان توسط خمیر بازی در کلاس انجام داد. این مواد می‌توانند به‌عنوان بخشی از بسته آموزشی در مورد این درس لحاظ گردند.

● برای شروع تدریس می‌توانید مسابقه‌ای برگزار کنید و با این مطلب که در هر مسابقه‌ای کسی برنده می‌شود و جایزه می‌گیرد که بیشتر کوشش کند و به راهنمایی‌های مربی خود خوب توجه داشته باشد و در عمل، آنها را به‌کار ببندد؛ به این موضوع پل بزنید که دنیا نیز همچون میدان مسابقه است که هرکس به سخنان خدا گوش فرا دهد و به آنها عمل کند، به پاداش بزرگ الهی می‌رسد و از پاداش خدا در آخرت بهره‌مند می‌شود.

● در این درس می‌توانید از فن «تصویرخوانی» استفاده نمایید. این فرصت را برای دانش‌آموزان فراهم کنید تا دریافت و استنباط خود را از تصویر درس مطرح نمایند؛ هر چند این دریافت در فضایی عاطفی صورت پذیرفته و ارتباط مستقیمی با محتوای درس نداشته باشد. برای بهره‌برداری از روش تصویرخوانی که به معنی استفاده از تصویر برای درک یک معنا و مفهوم می‌باشد می‌توانید در سه قدم مشخص و مجزا اما کاملاً مرتبط با یکدیگر آن را انجام دهید.

قدم اول : براساس سؤالِ «دقیقاً چه چیزی در تصویر می‌بینید؟» در این مرحله، به بچه‌ها توصیه و کمک کنید تا دقیقاً آنچه را می‌بینند، با تمامی جزئیات شرح دهند؛ بدون آنکه به روابط و پیوند اجزا توجه و دقت کنند یا این روابط را حدس بزنند. در این مرحله، جمله‌هایی نظیر «من در اینجا ..... می‌بینم» یا «اینجا، چند ..... وجود دارد». به‌کار گرفته می‌شود، به‌کاربردن جمله‌هایی مثل «به نظر من، این بچه مشغول ..... است» یا «فکر می‌کنم .....» خطاست. در واقع، در این مرحله فقط توانایی مشاهده دقیق و مستقیم دانش‌آموزان مورد نظر ماست.

قدم دوم : براساس سؤالِ «چه رابطه‌ای بین چیزها و افراد می‌بینید (یا حدس می‌زنید)؟» در این مرحله به دانش‌آموزان توصیه و کمک کنید تا براساس آنچه می‌بینند، روابط بین اجزا را حدس بزنند، برای این کار باید به تمامی‌جزئیات و روابط و پیوندها و نیز عناصر پنهان از طریق «حدس» توجه شود. در این مرحله، جمله‌هایی نظیر «من حدس می‌زنم که این کودک . . .» یا «فکر می‌کنم این کودک با آن مرد . . .» به‌کار گرفته می‌شود ولی در این مرحله ما به داستان‌سرایی نمی‌پردازیم.

قدم سوم : براساس پرسش‌هایی نظیر «دربارهٔ تصویر چگونه فکر می‌کنید؟» «تصویر چه می‌خواهد بگوید؟» و ...، در این مرحله، دانش‌آموزان را به بهره گیری از تخیل خود فرا بخوانید. از آنها بخواهید که با توجه به تصویر، به داستان‌سرایی و خلق موقعیت‌های ذهنی بپردازند. در این مرحله، دانش‌آموزان می‌توانند در عناصر ذهنی خود دخل و تصرف کنند و به تحلیل، ترکیب یا نقد بپردازند. آنها براساس تصور ذهنی و تفسیر شخصی خود می‌توانند تصویر و عناصر آن را ببینند.

● تدریس خود را می‌توانید مستقیماً با فعالیت «**همخوانی کنیم**» شروع کنید. زبان شعر به خودی خود زبان مناسبی برای تفکر مؤثر در دانش‌آموزان به شمار می‌آید. مناسب است از دانش‌آموزان بخواهید درک خود را از معنا و مفهوم کلی شعر در قالب یک نوشته کوتاه یا به صورت شفاهی به کلاس ارائه دهند.

● برای شروع مناسب درس می‌توانید با فعالیت « **گفت‌وگو کنید** » آغاز نمایید و پیرامون رفتار شایسته دانش‌آموزی که به خدا و جهان آخرت ایمان دارد در برخورد با هم‌کلاسی‌های خود با دانش‌آموزان به گفت‌وگو بپردازید.

● فرصت مناسبی را برای خواندن درس اختصاص دهید. درس می‌تواند به صورت ایفای نقش اجرا شود.

● در پاسخ فعالیت «**برایم بگو** » روشن است که دانش‌آموزان ساختن اولیه را سخت‌تر می‌دانند؛ چرا که در آنجا نیاز به فکر، طراحی نقشه، برنامه‌ریزی و... بوده در حالی که در بازسازی، بخشی از مراحل پیشین حذف می‌گردد. هدف این فعالیت، پیوند با مفهوم آیات درس می‌باشد تا دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که به همین گونه آفرینش دوباره انسان‌ها از آفرینش اولیه آنها سخت‌تر نیست و همان خدایی که آفرینش اولیه را انجام داده است بر آفرینش دوباره حتماً قادر و تواناست.

● در فعالیت« **ببین و بگو**» برای اینکه ذهن کودکان به فهم مسئله معاد نزدیک‌تر شود می‌توان به مرگ و زندگی در طبیعت و فصل زمستان و بهار، اشاره نمود. آمدن بهار و زمستانی که هر انسان بارها و بارها در عمر خود آنها را مشاهده کرده است.

● در فعالیت «**ایستگاه فکر**» دانش‌آموزان با یادآوری مطالب گذشته به ماجرای عزیز یا عزیز و ... اشاره می‌نمایند.

● در فعالیت « **بررسی کنید**» می‌توانید با همخوانی سوره حمد به آیه مورد نظر یعنی «مالک یوم الدین» برسید و از دانش‌آموزان درباره معنای آن سؤال کنید. «دین» در این آیه به معنای جزا می‌باشد. روزی که همگان جزای کارهای نیک و بد خود را می‌بینند. معلم در صورت صلاحدید می‌تواند بعد از خواندن سوره از سوی دانش‌آموزان، آن را با صوتی زیبا، با استفاده از نوار یا سی‌دی، در کلاس پخش نماید.

● برای انجام فعالیت «**تدبر کنیم**» توصیه می‌گردد ابتدا دو یا سه دانش‌آموز داوطلب آیات قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. سپس همه دانش‌آموزان با هم آیه قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. پس از آن دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره با توجه به مضمون آیه، درباره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو بپردازند. در ادامه از نمایندگان هر گروه بخواهید تا نتایج گفت‌وگوی خود را برای دیگران بیان کنند. در صورتی که توضیحات دانش‌آموزان برای روشن شدن مفهوم آیات قرآن کافی نباشد، با طرح سؤالاتی آنان را در درک مفهوم آیه یاری کنید. برای آموزش پیام آیات می‌توان موقعیتی را فراهم آورد تا کودکان از نزدیک، کشتزاری را ببینند و با یک کشاورز در زمینه کارش گفت‌وگو کنند، یا بذرهای مختلفی که برخی خوب و برخی فاسد هستند بکارند و پس از آنکه محصولات مختلفی به دست آمد و بذرهای فاسد نیز بی‌نتیجه ماند و احساس شادی و غم را تجربه کردند، آموزگار نتیجه بگیرد که اعمال هر یک از ما در این دنیا، گوناگون و مختلف است. هرچه عمل نیکوتر باشد، مانند بذر مناسب‌تری است، که میوه و ثمر می‌دهد. اما کسی که کار بدی در این دنیا انجام می‌دهد مثل بذر فاسدی است که هیچ چیز از آن نمی‌روید. آموزگار محترم در ادامه می‌تواند بحث را با حدیث «الدنیا مزرعة الآخرة »؛ دنیا مزرعه آخرت است؛ نتیجه‌گیری و تمام کند.

● در فعالیت «**بگرد و پیدا کن**» تلاش شده تا دانش‌آموزان ضمن آشنایی با تفاوت‌های دنیا و آخرت از جمله محدود بودن دنیا و نامحدود بودن آخرت، شگفت‌انگیزتر بودن نظام قیامت نسبت به دنیا، دریافت کامل نتایج اعمال در آخرت بر خلاف دنیا که امکان دریافت کامل نتایج اعمال وجود ندارد؛ به درک برتری زندگی در آن جهان نائل گردند.

● در قسمت «**نیایش**» دانش‌آموز پس از آشنایی با اصل معاد و اطمینان به وجود روز قیامت یعنی روزی که انسان پاداش و نتیجه همه کارهای خوب و بد را می‌بیند، از خدا می‌خواهد تا به او کمک کند تا طوری رفتار نماید که در آن روز پشیمان و حسرت زده نباشد.

● در فعالیت «**کامل کنید**» دانش‌آموزان را هدایت کنید تا ضمن توضیح هر یک از اصول دین و مرور اطلاعاتی که در مورد هریک از این اصول در این پایه و پایه‌های گذشته خوانده‌اند به جمع‌بندی مطالب به‌عنوان اعتقادات یک مسلمان بپردازند.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شمارهٔ دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
جهان آخرت، قرآن کریم	ــ آشنایی با معاد به‌عنوان یکی از اصول دین ــ درک امکان زنده‌شدن انسان‌ها پس از مرگ ــ درک نقش اعتقاد به معاد در زندگی ــ آشنایی با عبدالعظیم حسنی به‌عنوان یکی از پیروان امامان معصوم (ع) ــ معرفی اعتقادات یک مسلمان ــ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس	۹	ــ معرفی معاد به‌عنوان یکی از اصول دین ــ بیان امکان زنده‌شدن انسان‌ها پس از مرگ ــ بیان نقش اعتقاد به معاد در زندگی ــ معرفی عبدالعظیم حسنی به‌عنوان یکی از پیروان امامان معصوم (ع) ــ معرفی اعتقادات یک مسلمان ــ بیان مفهوم پیام قرآنی مرتبط با درس	**خیلی خوب**	ــ ضمن تشریح قدرت امکان زنده شدن مردگان با مثال، به توضیح معاد به‌عنوان یکی از اصول دین می‌پردازد. ــ ضمن معرفی اعتقادات یک مسلمان در مورد نقش اعتقاد به معاد در زندگی با مثال توضیح می‌دهد. ــ ضمن معرفی عبدالعظیم حسنی، پیام قرآنی را می‌خواند و درباره مفهوم آن با ذکر نمونه توضیح می‌دهد.
				خوب	ــ ضمن تشریح امکان زنده شدن مردگان، به توضیح معاد به‌عنوان یکی از اصول دین می‌پردازد. ــ ضمن معرفی اعتقادات یک مسلمان در مورد نقش اعتقاد به معاد در زندگی توضیح می‌دهد. ــ ضمن معرفی عبدالعظیم حسنی، پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
				قابل قبول	ــ ضمن بیان امکان زنده شدن مردگان، به معرفی معاد به‌عنوان یکی از اصول دین می‌پردازد. ــ ضمن معرفی اعتقادات یک مسلمان به نقش اعتقاد به معاد در زندگی اشاره می‌کند. ــ ضمن معرفی عبدالعظیم حسنی، مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	ــ با کمک آموزگار ضمن بیان امکان زنده شدن مردگان، به معرفی معاد به‌عنوان یکی از اصول دین می‌پردازد. ــ با راهنمایی آموزگار ضمن معرفی اعتقادات یک مسلمان به نقش اعتقاد به معاد در زندگی اشاره می‌کند. ــ با یاری آموزگار ضمن معرفی عبدالعظیم حسنی، مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱ ورودیه این درس به دنبال آن است که نگاه مخاطب به مرگ و جهان آخرت را اصلاح کنید. زیرا معمولاً، مرگ را امری هولناک که بر خلاف جریان طبیعی زندگی است، می‌دانیم و از این رو، نگاه کاملاً منفی به آن داریم. در شروع درس به این نکته توجه داده شده است که مرگ هم یک مرحله‌ای از مراحل طبیعی زندگی است و چیزی جدای از آن نیست. یعنی همان‌گونه که در یک مرحله در شکم مادر بودیم و در مرحله‌ای متولد شدیم و خلاصه یک به یک مراحل زندگی را طی کردیم، در مرحله دیگر به مرگ می‌رسیم که دقیقاً در ادامه آن مراحل است و نه چیزی جدای از آن، این نوع نگاه به مسئله مرگ، بسیاری از توهمات غلطی را که در ذهن مخاطبان است، برطرف می‌کند. زیرا معمول مخاطبان نگاه بسیار منفی‌ای به مرگ دارند البته این نگاه ناشی از خاطرات تلخی است که ازمرگ یکی از عزیزان و نزدیکان خود، به وجود آمده است. از این‌رو، با پذیرش مرگ به‌عنوان یک امر طبیعی در مراحل چندگانه زندگی، قبول آن راحت‌تر می‌شود.

۲ نکته بسیار مهمی که باید در آموزش بحث معاد به نوجوان به آن توجه داشت، این است که بایستی بحث معاد تنها در حد وجود جهان دیگر و پایان نیافتن زندگی با مرگ و نیز تأثیر رفتارهای دنیوی بر جایگاه انسان در آخرت، مطرح شود و مباحثی همچون عذاب و عقاب اخروی و کیفیت آن به تفصیل مورد بحث قرار نگیرد. سخن گفتن از قبر و عذاب آن، قیامت و ترس آن، جهنم و عذاب‌های دردناک آن، ذهنیت منفی‌ای را نسبت به مرگ و دنیای پس از آن در مخاطب ایجاد می‌کند. همکاران محترم بهتر است اجازه دهند تا این گونه مباحث به فراخور سن مخاطبان در سال‌های بالاتر و حول محور کتاب درسی مطرح شوند.

۳ در درس به این نکته اشاره شده که زندگی اصلی ما در جهان آخرت خواهد بود. این مطلب را می‌توان با مثال مسافر روشن‌تر کرد. مسافری که برای مدتی در جایی مهمان است، هیچ گاه دل به آنجا نمی‌بندد، چون می‌داند به زودی باید به محل زندگی اصلی خود بازگردد. ما نیز همچون مسافرانی هستیم که برای مدتی قرار است در دنیا زندگی کنیم و بعد به جایگاه و وطن اصلی خود برگردیم.

۴ همان‌گونه که در بند ۲ اشاره شد، یکی از نکاتی که مخاطبان بایستی از طرح مباحث معاد فرا گیرند، توجه به اعمال و رفتارها در دنیاست. زیرا این اعمال اگر نیک باشند، بهشت را برای ما می‌سازند و اگر بد باشند جهنم را. یعنی این رفتار ما انسان‌هاست که بهشت و جهنم ما را می‌سازد. توجه به این مسئله مخاطب را نسبت به رفتارهای خود، هشیارتر می‌کند.

۵ برخی متفکران بر این باورند که علت همه ناباوری‌ها به مسئله قیامت و معاد آن است که شناخت خداوند، آن گونه که باید،حاصل نشده است[۱]؛ اگر کسی به قدرت خداوند ایمان آورده و او را پروردگاری بشناسد که بر انجام همه امور تواناست، در مسئله معاد و قیامت تردید نمی‌کند. خداوندی که این جهان و انسان‌ها را بدون نمونه قبلی آفریده، هم او با استفاده از همان قدرت خود، جان تازه‌ای به مردگان بخشیده و قیامت را به وجود می‌آورد. پایان درس با انجام یک مقایسه و اشاره به دشوارتربودن آفرینش ابتدایی نسبت به آفرینش دوباره، بر این مفهوم تأکید می‌نماید که معاد و آفرینش دوباره انسان‌ها از آفرینش اولیه آنها سخت‌تر نیست و همان خدایی که آفرینش سخت‌تر و اولیه را انجام داده است بر آفرینش دوباره حتماً قادر

۱ــ آیت‌الله جوادی آملی، معاد در قرآن، ص ۵۴

و تواناست.

۶ یعنی به دانش‌آموز یاد دهیم که قبل از هر رفتاری به یاد قیامت بیفتد و ببیند که آیا در آن دنیا می‌تواند پاسخگوی این رفتارش باشد یا نه؟ اگر در مخاطبان این احساس ایجاد شود که تک تک اعمال ما در آخرت مورد محاسبه قرار می‌گیرد، بر نوع رفتار او اثر می‌گذارد.

۷ متن شعر «من و کوه» جهت بهره‌برداری معلمان عزیز ارائه می‌گردد. این شعر با راهنمایی آموزگاران گرامی می‌تواند برای تثبیت، توسعه و تعمیم مفاهیم درس مثمرثمر باشد :

من در کمر کش کوه خوشحال می‌دویدم
ناگاه از دل کوه صدای پا شنیدم
وقتی که ایستادم دیگر صدا نیامد
همراه ناله باد صدای پا نیامد
وقتی که می‌دویدم بر سنگ‌های انبوه
صدای پای خود را من می‌شنیدم از کوه
مثل صدا و کوه است اعمال ما و دنیا
آید به سوی ما باز هر کار زشت و زیبا

درس دهم

آداب زندگی

توضیحات درس

هدف از درس‌هایی که مربوط به بحث آداب می‌شوند، توجه دادن دانش‌آموزان به مجموعه‌ای از ارزش‌ها و رفتارهای درست و پسندیده‌ای است که هر انسان مسلمانی باید به آن پایبند باشد و از رفتارهایی که در جهت مقابل این اعمال است، پرهیز کند. همان‌طور که از عنوان این درس آشکار است، در این درس قرار است تا برخی از آداب و رفتارهای پسندیده در هنگام حضور در اجتماع و ارتباط با دیگران بیان شود و مخاطب را متوجه برخی رفتارها و عادت‌های غلطی که در جامعه امروزی و خصوصاً جامعه دانش‌آموزی رواج دارد، بنماید.

اهداف درس

آشنایی با مفهوم آداب معاشرت

آشنایی با برخی از آداب معاشرت اجتماعی در اسلام

توانایی ترجمه آیات و استخراج پیام‌های مرتبط با آداب معاشرت

توانایی نقد هر یک از عادات ناپسند و ارائه راهکار برای مقابله با آنها

تلاش برای رعایت آداب معاشرت در زندگی

مفاهیم کلیدی

آداب معاشرت

پیامبر(ص)

الگوگیری

پیشنهادهایی برای تدریس

● برای شروع می‌توانید از داستان‌ها، تصاویر، فیلم‌ها و یا حتی پخش کارتون‌هایی که بیانگر رفتارهای پسندیده یا ناپسند هستند استفاده کنید؛ این عمل می‌تواند شما را در دستیابی به اهداف درس، خصوصاً در حیطه نگرشی یاری کند. شما می‌توانید با استفاده از این قالب‌ها فضایی ایجاد کنید تا دانش‌آموزان درباره مشکلاتی که این گونه مسائل در زندگی افراد (به ویژه دانش‌آموزان) به وجود می‌آورند با یکدیگر گفت وگو کنند.

● می‌توانید کلاس خود را با پخش قسمت‌هایی از فیلم زندگی امامان شروع کنید و پیرامون ویژگی‌های رفتاری آنها با دانش‌آموزان به گفت‌وگو بپردازید.

● عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون اینکه «ادب» به چه معنی است؟ به چه کسی «با ادب» گفته می‌شود، برای «با ادب بودن» چه ویژگی‌هایی باید داشته باشیم. همنشینی با افراد «با ادب» در زندگی و نقش آنها می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس یک بار دیگر می‌توانید به‌عنوان بازگشت نمایید تا اطلاعات تکمیل‌شده دانش‌آموزان پیرامون آن بیان گردد.

● متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. می‌توانید از قبل، گروهی از دانش‌آموزان را برای اجرای نمایش داستان درس آماده نموده و در تهیه وسایل مورد نیاز و گریم به آنها کمک کنید.

● خواندن درس می‌تواند به صورت ایفای نقش اجرا شود. می‌توانید داستان درس را با لحن زیبا برای بچه‌ها بخوانید یا برای آنها تعریف کنید و درحین تعریف باهماهنگی لازم با دانش‌آموزان آن را جذاب‌تر اجرا کنید.

● فعالیت « **گفت وگو کنید**» و اجرای آن به صورت نمایش می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد.

● استفاده از هنر و شیوه داستان‌گویی پیرامون موضوعات متنوع اخلاقی، در مورد این درس توصیه می‌گردد. بنابراین استفاده از کتاب‌هایی که ارزش‌های اخلاقی را در قالب داستان و حتی ضرب‌المثل‌های شیرین فارسی ارائه می‌کنند، توصیه می‌گردد. علاوه‌بر آن، فرازهای آموزنده از شرح حال بزرگان، دانشمندان، قهرمانان و... نیز در راستای آموزش غیر مستقیم آداب اخلاقی بسیار مفید می‌باشد. دانش‌آموزان پیرامون داستان‌هایی که می‌شنوند، تبادل نظر کرده و به ارائه نتایج اخلاقی و منطقی از داستان‌ها می‌پردازند.

نکته : به‌طور کلی در آموزش غیرمستقیم باید از نتیجه‌گیری صریح و توصیه آنها به دانش‌آموزان اجتناب کرد و این امر را برعهده خود آنان قرار داده تا آموزش از حالت غیر مستقیم خارج نگردد.

● در تدریس این درس می‌توانید از موقعیت‌های پیش آمده در مدرسه، استفاده کنید موقعیتی واقعی یا فرضی از مسائل اخلاقی که بین دو دوست پیش آمده است و بحث و گفت وگو درباره عوامل به وجود آورنده این وضعیت و عواقب و راه‌حل‌های آن می‌تواند از آن جمله باشد. مثلاً قهر کردن دو دوست به علت خطایی که یکی از آنها مرتکب شده، یا دوستی و صمیمیتی که به علت بی‌توجهی و توقعات بی‌جا به ناراحتی تبدیل شده است و مواردی نظیر آن.

● استفاده از **روش الگویی** در آموزش این درس، یکی از بهترین شیوه‌های آموزشی غیرمستقیم است. در این روش معلم، مفاهیم و ارزش‌های اخلاقی (سلام کردن، خوش‌رو بودن و...) را با اعمال و رفتار و شخصیت خود به‌طور غیر مستقیم به فراگیران آموزش می‌دهد. نباید بین گفتار و کردار معلم، چه در داخل و چه در خارج مدرسه تناقضی وجود داشته باشد.

آثار و فوایدی که این روش به‌طور کلی به دنبال دارد، عبارت‌اند از :

✓ از آنجا که در این روش، یادگیری عمدتاً از طریق مشاهده مستقیم صورت می‌گیرد،می‌تواند از مؤثرترین و پایدارترین نوع یادگیری باشد. امام صادق علیه‌السلام فرمود : «کُونُوا دُعاةَ النّاسِ إلَی الْخَیرِ بغَیرِ ألْسِنتِکُم، لیرَوا مِنْکُمُ الإجتِهَادَ وَالصِّدْقَ وَالْوَرعَ ؛» مردم را از راهی غیر از زبان‌هایتان به خوبی دعوت کنید، به گونه‌ای که تلاش و راست‌گویی و پرهیزکاری را (در عمل) از شما ببینند.

✓ روند یادگیری، تفهیم و انتقال پیام به متربّی سریع‌تر و با سهولت انجام می‌پذیرد.

✓ زمانی که متربّی الگوهای انسانی را مشاهده می‌کند، به قابلیت‌ها و توانایی‌های انسانی خود پی می‌برد و در جهت

شکوفایی آنها تلاش می‌نماید. به بیانی دیگر، مشاهده الگوها، اعتماد به نفس را در الگوپذیر تقویت کرده، او را در رسیدن به کمالات مطمئن‌تر می‌سازد و انگیزهٔ وی را برای رسیدن به کمالات مورد مشاهده بیشتر می‌کند.

● ایجاد مسئله در ذهن دانش‌آموزان و برانگیختن آنان به تلاش برای حل آن، یکی از بهترین شیوه‌های آموزشی می‌باشد. این شیوه در این درس با طرح سؤالاتی این چنین می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد؛ تا دانش‌آموزان با اهمیت و مصادیق رعایت حقوق دیگران بیش از پیش آشنا گردند :

چگونه می‌توانی دوستت را خوشحال کنی؟

فکر می‌کنی دوستت از چه کارهایی ناراحت می‌شود؟

از دوستی با چه کسی یا چه کسانی خوشحال نمی‌شوی؟

برای اینکه دوستت همیشه با تو دوست بماند، چه می‌کنی؟ مثال بزن

آیا می‌توانی آن را نمایش دهی؟

و....

● می‌توانید با همکاری دانش‌آموزان، در مورد اهمیت و نتایج مفید رعایت کردن آدابی که در این درس به آنها اشاره شد، نمایشی تهیه و اجرا کنید.

● همچنین می‌توانید به برخی آثار سوء رعایت نکردن آنها نیز بپردازید.

● برای انجام فعالیت «**تدبر کنیم**» توصیه می‌گردد ابتدا دو یا سه دانش‌آموز داوطلب آیات قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. سپس همه دانش‌آموزان با هم آیات قرآن را همراه با ترجمه بلند بخوانند. پس از آن دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره با توجه به مضمون آیات رفتار مورد نظر خود را انتخاب کرده و پیرامون پرسش‌های مطرح شده به گفت‌وگو بپردازند. در ادامه از نمایندگان هر گروه بخواهید تا نتایج گفت‌وگوی خود را برای دیگران بیان کنند. در صورتی که توضیحات دانش‌آموزان برای روشن شدن مفهوم آیات قرآن کافی نباشد، با طرح سؤالاتی آنان را در درک مفهوم آیه یاری کنید. برای آموزش پیام آیات می‌توانیم از موقعیت‌های پیش آمده در مدرسه استفاده کنیم .

● پیشنهاد می‌شود دانش‌آموزان در فعالیت « **گفت‌وگو کنید**» ابتدا به صورت گروهی آن را انجام داده و سپس نتیجه آن را به کلاس ارائه می‌کنند. آشنایی دانش‌آموزان با فوائد یک عمل، نقش مؤثری در تشویق به انجام آن و درونی‌سازی عمل ایفا می‌نماید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شمارهٔ دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
آداب و اخلاق اسلامی، قرآن کریم	ــ آشنایی با مفهوم آداب معاشرت ــ آشنایی با برخی از آداب معاشرت اجتماعی در اسلام ــ توانایی ترجمه آیات و استخراج پیام‌های مرتبط با آداب معاشرت ــ توانایی نقد عادات ناپسند و ارائه راهکار برای مقابله با آنها ــ تلاش برای رعایت آداب معاشرت در زندگی	۱۰	ــ بیان مفهوم آداب معاشرت ــ معرفی برخی از آداب معاشرت اجتماعی در اسلام ــ بیان ترجمه آیات و استخراج پیام‌های مرتبط با آداب معاشرت ــ نقد عادات ناپسند و ارائه راهکار برای مقابله با آنها ــ تلاش برای رعایت آداب معاشرت در زندگی	**خیلی خوب**	ضمن بیان مفهوم آداب معاشرت به نمونه‌هایی از آنها اشاره کرده و برای رعایت آنها همواره تلاش می‌کند. ضمن بیان ترجمه آیات، به پیام‌های مرتبط با آداب معاشرت اشاره می‌کند. ضمن نقد چند نمونه از عادات ناپسند، برای مقابله با آنها راهکار ارائه می‌کند.
				خوب	ضمن بیان مفهوم آداب معاشرت به دو نمونه آن اشاره کرده و برای رعایت آنها در اغلب موارد تلاش می‌کند. ضمن بیان ترجمه آیات، به دو پیام مرتبط با آداب معاشرت اشاره می‌کند. ضمن نقد دو نمونه از عادات ناپسند، برای مقابله با آنها راهکار ارائه می‌کند.
				قابل قبول	ضمن بیان مفهوم آداب معاشرت به یکی از نمونه‌های آن اشاره کرده و برای رعایت آن گاهی تلاش می‌کند. ضمن بیان ترجمه آیات، به یکی از پیام‌های مرتبط با آداب معاشرت اشاره می‌کند. ضمن نقد یکی از عادت‌های ناپسند، برای مقابله با آن راهکار ارائه می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	با کمک آموزگار ضمن بیان مفهوم آداب معاشرت به یکی از نمونه‌های آن اشاره کرده و برای رعایت آن گاهی تلاش می‌کند. با راهنمایی آموزگار ضمن بیان ترجمه آیات، به یکی از پیام‌های مرتبط با آداب معاشرت اشاره می‌کند. با یاری آموزگار ضمن نقد یکی از عادت‌های ناپسند، برای مقابله با آن راهکار ارائه می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱ عنوان درس «آداب زندگی» است. کلمه آداب جمع ادب است. پس منظور مجموعه رفتارهای مؤدبانه‌ای است که باید در زندگی اجتماعی خود به آنها پایبند باشیم. قرن‌هاست که درباره این موضوع کتاب‌های مختلفی تحت عنوان «آداب معاشرت» نوشته شده است که این نشان از توجه مسلمانان به رفتارهای اخلاقی در جامعه دارد. عنوان این درس، ساده شده اصطلاح «آداب معاشرت» است تا برای دانش‌آموز قابل فهم باشد.

۲ درس با بیان سیره و رفتار پیامبر (ص) در روابط اجتماعی خود آغاز شده است و هدف از آن، الگو قرار دادن آن حضرت در رعایت آداب و رفتارهای صحیح معاشرت است. زیرا دانش‌آموز، در کتاب‌های هدیه‌های آسمانی سال‌های گذشته بارها داستان‌هایی را از پیامبر (ص) شنیده که سخن از مهربانی او با همگان و خصوصاً کودکان داشته است. از این رو در قلب خود علاقه بسیاری نسبت به شخصیت دوست داشتنی ایشان احساس می‌کند و به خوبی آماده است تا رفتارهای خود را به این شخصیت محبوب نزدیک کند و او را سرمشق و الگوی خود قرار دهد. حال که قرار است در این درس، برخی رفتارهای صحیح را در وجود دانش‌آموز نهادینه کنیم، بهتر است که نشان دهیم این رفتارها از سوی پیامبر رحمت و مهربانی (ص) نیز مورد توجه بوده و ایشان بیش از دیگران به آن عمل می‌کرده است. امید است که دانش‌آموز با توجه به شناخت و علاقه‌ای که به پیامبر (ص) دارد، سعی در الگوگیری از رفتارهای آن حضرت نماید. خوش اخلاقی، سلام کردن به همگان، قطع نکردن سخن دیگران، بلند نخندیدن، خوب گوش دادن و... از جمله رفتارهایی است که دانش‌آموزان بایستی فرا گیرند و همه این رفتارها در سیره پیامبر (ص) بیان شده است.

۳ متأسفانه در بین نوجوانان و جوانان امروزی، رفتارهای غلطی شایع شده است که اصول اخلاقی جامعه ما را تهدید می‌کند. این رفتارهای غلط موجب شده است تا جامعه ما به سمت یک نوع بی‌اخلاقی سوق پیدا کند و ضعف‌های اخلاقی آن گسترش یابد. این رفتارهای ضداخلاقی باعث شده تا ما در روابط اجتماعی و نوع تعامل با دیگران، آن‌گونه که در شأن یک انسان مسلمان است عمل نکنیم و از این رو شاهد بروز و ظهور بد اخلاقی‌ها و ناهنجاری‌های مختلفی در جامعه باشیم. هشدار نسبت به این رفتارهای غلط باید از دوران کودکی شروع و ریشه‌های آن در همین دوران خشکیده شود. دانش‌آموزان عادت‌های غلطی همچون تمسخر دوستان و هم‌کلاسی‌ها، بدگویی از دیگران، حرف زدن در هنگام صحبت دیگران و... دارند که در درس به آنها اشاره شده است.

۴ در این درس سعی شده تا در حد فهم و درک دانش‌آموز، اهمیت و فلسفه عمل به آداب معاشرت بیان شود، و آن گسترش صمیمت و مهربانی در بین انسان‌ها و جلوگیری از ایجاد دشمنی‌ها و کدورت‌ها در بین افراد است. امروزه شاهدیم که ریشهٔ بسیاری از اختلافات رایج در بین خانواده‌ها، اقوام، دوستان و آشنایان، عدم رعایت برخی از همین رفتارها و آداب است.

۵ گذاشتن اسامی ناپسند بر روی یکدیگر و یا دست انداختن دوستان و یا مسخره کردن عیب‌های دیگران از جمله رفتارهای رایج دانش‌آموزی است. باید به آنان آموخت که ما حق نداریم دل دیگران را بشکنیم و موجبات ناراحتی و غصه دوستمان را فراهم آوریم. شاید آن کسی که ما او را مسخره می‌کنیم یکی از بندگان خوب خدا باشد و خدا او را بسیار بیشتر از ما دوست داشته باشد و ما با آزردن او باعث خشم خدا شویم.

درس یازدهم

راه تندرستی

توضیحات درس

با توجه به اینکه در جامعه دانش‌آموزی با مشکلاتی همچون کم‌تحرکی، عدم تغذیه و خواب مناسب روبه رو هستیم و دانش‌آموزان به دلیل مقتضیات دنیای امروز و سرگرم شدن با تلویزیون، رایانه و... تندرستی خود را مورد تهدید قرار می‌دهند، در این درس ضمن تأکید بر اهمیت مواردی همچون ورزش، تغذیه مناسب و خواب کافی، بر فوائد حفظ سلامتی و شکر این نعمت بزرگ تأکید شده است.

اهداف درس

آشنایی با تأکید اسلام بر تربیت بدنی و تفریحات سالم

درک ضرورت حفظ سلامت و تندرستی در اسلام

معرفی عوامل و فواید حفظ سلامت و تندرستی

تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دینی در جهت حفظ سلامت و تندرستی

مفاهیم کلیدی

تربیت بدنی

تفریحات سالم

سلامتی

ورزش

تغذیه

بیماری

ناتوانی

پیشنهادهایی برای تدریس

- برای شروع تدریس می‌توانید واژه « ورزش» را بر تابلوی کلاس بنویسید و با طرح پرسش‌های زیر درس را آغاز نمایید :
  - ✓ شما ورزش می‌کنید؟
  - ✓ چه ورزش‌هایی را دوست دارید؟
  - ✓ ورزش چه فایده‌ای برای ما دارد؟

✓ شما برای سلامتی خود چه کار می‌کنید؟
✓ شکر توانایی را چگونه باید به‌جا آورد؟

● می‌توانید کلاس را با پخش نوای زورخانه آغاز کنید. این محتوای صوتی می‌تواند قسمتی از محتوای بسته آموزشی درس را تشکیل دهد.

● می‌توانید کلاس را با پخش فیلمی از زندگی قهرمانان و پهلوانان شروع کنید و با استفاده از فضای ایجاد شده دانش‌آموزان را هدایت کنید تا دربارهٔ ورزش و آثار آن و... با یکدیگر گفت‌وگو کنند.

● می‌توانید مدتی قبل از تدریس این درس تابلویی با عنوان «راز تندرستی» در کلاس نصب نمایید که مطالب آن به صورت روزانه تعویض می‌شود. در هر روز دانش‌آموزان یکی از رازهای تندرستی را نوشته و در آن تابلو نصب می‌کنند و با جمع‌بندی مطالب دانش‌آموزان در روز تدریس، درس خود را شروع کنید.

● دانش‌آموزان می‌توانند در رابطه با یکی از قهرمان و پهلوانان شهر خود، تحقیقی به عمل آورده و نتیجهٔ آن را در کلاس گزارش نمایند و با این ایجاد انگیزه درس خود را شروع کنید.

● می‌توانید نمایشی برنامه‌ریزی نمایید که نتایج زیاد خوردن، دیر خوابیدن، تنبلی و سستی و... را در این قالب به دانش‌آموزان منتقل نمایید.

● می‌توانید از زنگ ورزش دانش‌آموزان استفاده نموده ودر تلفیق با درس هدیه‌های آسمان به موضوع مورد نظر بپردازید.

● می‌توانید با کمک دانش‌آموزان، از داستان درس، قصه دیواری تهیه کنید و آن را به اجرا درآورید.

● عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون اینکه «تندرستی» به چه معنی است؟ به چه کسی «تندرست» می‌گویند؟ برای «تندرستی» چه چیزهایی را باید رعایت کنیم؟ اهمیت «تندرستی»چیست؟ می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس یک بار دیگر می‌توانید به‌عنوان بازگشت نمایید تا اطلاعات تکمیل‌شده دانش‌آموزان پیرامون آن بیان گردد.

● متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. می‌توانید از قبل، گروهی از دانش‌آموزان را برای اجرای نمایش داستان درس آماده نموده و در تهیه وسایل مورد نیاز و گریم به آنها کمک کنید.

● خواندن درس می‌تواند به صورت ایفای نقش اجرا شود. می‌توانید داستان درس را با لحن زیبا برای بچه‌ها بخوانید یا برای آنها تعریف کنید و درحین تعریف با هماهنگی لازم با دانش‌آموزان آن را جذاب‌تر اجرا کنید

● می‌توانید درس را برای بچه‌ها به صورت قصه گویی و با حال و هوای مناسب آن تعریف کنید و یا با نمایش و بازی داستان درس توسط دانش‌آموزان، تدریس خود را آغاز نمایید.

● در این درس فعالیت «**برایم بگو**» بر خلاف دروس قبلی در میان درس قرار گرفته است و این از آن جهت بوده که این فعالیت مقدمه بیان مطالب پس از خود است. دانش‌آموزان به صورت فردی یا گروهی به این فعالیت پاسخ داده و با استفاده از مجموع نظرات آنها به ادامه تدریس می‌پردازیم.

● در انجام فعالیت « **گفت‌وگو کنید**» جهت تقویت اهداف نگرشی و رفتاری درس، خوب است دانش‌آموزان ابتدا به صورت فردی یا گروهی روی این فعالیت فکر کرده وسپس مطالب خود را در جمع دیگر دانش‌آموزان مطرح نمایند. محور

گفت‌وگو در این فعالیت می‌تواند در قالب استفاده در راه صحیح و کمک به دیگران و... سازماندهی گردد.

● در فعالیت « **بررسی کنید**» تلاش شده تا دانش‌آموزان با راه‌های گوناگونی که می‌تواند به‌عنوان شکرانه سلامتی محسوب شود مانند عیادت بیماران، رعایت آداب غذا خوردن و.... آشنا شوند.

● در فعالیت « **کامل کنید**» اگر حرف اول پاسخ‌ها (سجده، لاله، اذان، مهدی [ع]، توانا، یوسف) را کنار هم قرار دهیم؛ رمز مسابقه یعنی کلمه «سلامتی» ساخته می‌شود.

● فعالیت « **ایستگاه فکر**» با توجه به اهمیتی که اسلام برای «ورزش » قائل است و با هدف بسط و گسترش اهداف درس، تنظیم شده است. دانش‌آموزان را هدایت کنید تا به فایده‌های مختلف جسمی‌و روحی ورزش از جمله شادابی بیشتر بدن، فعال‌تر شدن ذهن و در نتیجه یادگیری بهتردرس‌ها، و... اشاره نمایند.

● در فعالیت « **بگرد و پیدا کن**» تلاش شده تا دانش‌آموزان به تثبیت و تعمیق اطلاعات خود در زمینه سلامتی و تندرستی بپردازند.

● برای انجام فعالیت «**تدبر کنیم**» توصیه می‌گردد ابتدا دو یا سه دانش‌آموز داوطلب سخن حضرت علی (ع) را همراه با ترجمه بلند بخوانند. سپس همه دانش‌آموزان با هم بلند بخوانند. پس از آن دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره درباره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو بپردازند. در ادامه از نمایندگان هر گروه بخواهید تا نتایج گفت‌وگوی خود را برای دیگران بیان کنند.

داستان مهم‌ترین اتّفاق زندگی پوریای ولی به این شرح است که پوریای ولی قرار بود در هندوستان با پهلوانی مسابقه بدهد و کسی تردید نداشت که پوریا بر پهلوان هندی غلبه می‌کند. اما صبحگاه روز پیش از مسابقه، پوریای ولی، که برای ادای نماز به مسجد رفته بود، شنید که زنی گریان و اشک‌ریزان به درگاه خدا دعا می‌کند که فرزندش را در مسابقه با پهلوانی که همه می‌گویند شکست‌ناپذیر است، کمک کند؛ زیرا اگر پسرش شکست بخورد، حیثیت و آبروی او در هند بر باد می‌رود .پوریا با شنیدن درد دل مادر پهلوان هندی، تصمیم می‌گیرد خود را مغلوب حریف کند. از این رو، هنگامی‌که با او روبه‌رو می‌شود، پس از کشاکش بسیار، شگردی به‌کار می‌برد که مغلوب رقیب خود شود. در میان ناباوری همه، پوریای ولی مسابقه را می‌بازد تا دل مادر پهلوان هندی نشکند. از آن پس پوریا در میان پهلوانان نماد جوانمردی و گذشت در عین قدرت و زورمندی شده است.

● فعالیت « **تحقیق کنید** » که با هدف تقویت رویکرد پژوهش محور در آموزش، در خارج از کلاس انجام می‌شود، اهداف درس را تعمیق می‌بخشد. شایسته است معلمان محترم فرصت ارائه این تحقیق را در کلاس برای دانش‌آموزان ایجاد نمایند تا دانش‌آموزان دریابند که مکتب حیات بخش اسلام دین جامع و کاملی است. بدیهی است که با این ویژگی تمام نیازهای مختلف زندگی انسان در آن لحاظ شده و برای تمام مسائل مورد نیاز زندگی فردی و اجتماعی وی مقررات و قوانینی دارد. از جمله مسائلی که مورد توجه اسلام بوده و هست، نحوهٔ زندگی اجتماعی و محیط زیست او است. حفظ بهداشت محیط بر تمام شهروندان لازم و فرض است زیرا رعایت یا عدم رعایت قوانین بهداشتی روی سلامت خود شخص و سایر افراد تأثیر می‌گذارد.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شمارهٔ دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
آداب و اخلاق اسلامی، قرآن کریم	ـ آشنایی با تأکید اسلام بر تربیت بدنی و تفریحات سالم ـ درک ضرورت حفظ سلامت و تندرستی در اسلام ـ معرفی عوامل و فواید حفظ سلامت و تندرستی ـ تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دینی در جهت حفظ سلامت و تندرستی	۱۱	ـ بیان تأکید اسلام بر تربیت بدنی و تفریحات سالم ـ بیان ضرورت حفظ سلامت و تندرستی در اسلام ـ بیان عوامل و فواید حفظ سلامت و تندرستی ـ تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دینی در جهت حفظ سلامت و تندرستی	**خیلی خوب**	تأکید اسلام بر تربیت بدنی و تفریحات سالم را با ذکر حدیث و مثال توضیح می‌دهد. ضمن شرح ضرورت حفظ سلامت و تندرستی در اسلام عوامل حفظ سلامتی، در مورد فواید آن با مثال توضیح می‌دهد. ضمن بیان سیره نبوی در تربیت بدنی برای الگوگیری از پیشوایان دینی در همه موارد تلاش می‌کند.
				خوب	به تأکید اسلام بر تربیت بدنی و تفریحات سالم با ذکر حدیثی توضیح می‌دهد. ضمن بیان ضرورت حفظ سلامت و تندرستی در اسلام، دو عامل و فواید آنها را توضیح می‌دهد. برای الگوگیری از پیشوایان دینی در جهت حفظ سلامت و تندرستی در اغلب موارد تلاش می‌کند.
				قابل قبول	به تأکید اسلام بر تربیت بدنی و تفریحات سالم با ذکر حدیثی اشاره می‌کند. ضمن اشاره به ضرورت حفظ سلامت و تندرستی در اسلام، یکی از عوامل و فواید حفظ سلامتی، را بیان می‌کند. برای الگوگیری از پیشوایان دینی در جهت حفظ سلامت و تندرستی در برخی موارد تلاش می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	با کمک آموزگار به تأکید اسلام بر تربیت بدنی و تفریحات سالم با ذکر حدیثی اشاره می‌کند. با راهنمایی آموزگار ضمن اشاره به ضرورت حفظ سلامت و تندرستی در اسلام، یکی از عوامل و فواید حفظ سلامتی، را بیان می‌کند. با یاری آموزگار ضمن الگوگیری از پیشوایان دینی در جهت حفظ سلامت و تندرستی در برخی موارد تلاش می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱ داستان ابتدای درس، نمونه جالبی از توجه پیامبر (ص) به ورزش است. ما در این درس تأکید داشته‌ایم تا حتماً نمونه‌هایی از روحیه ورزشی را در پیامبر (ص) و ائمه (ع) نشان دهیم. به این دلیل که نگاه دانش‌آموز به این بزرگان، صرفاً یک نگاه تک‌بعدی است. یعنی او معصومین را تنها در عرصه عبادت و اخلاق سرآمد و پیشرو می‌داند و به خاطر آموزش‌های تک بعدی و ناقصی که به او داده شده است، گمان می‌کند که امامان (ع) تنها به عبادت و دعا و مسائل اخلاقی توجه داشته‌اند و سرمشق‌هایی در این عرصه بوده‌اند؛ اما اگر او بداند که پیشوایان دینی او در عرصه ورزش نیز جزو پیشتازان عصر خود بوده‌اند، پی می‌برد که آنان در همه عرصه‌ها قابل پیروی و تبعیت‌اند و الگوهایی کامل و جامع‌اند. همچنین با توجه به علاقه‌ای که کودکان و نوجوانان به ورزش و قهرمانان ورزشی دارند، قطعاً هنگامی که امامان (ع) خود را پیشرو در این عرصه نیز بدانند، بر علاقه و محبت قلبی آنان به امامان (ع) نیز افزوده می‌شود و احساس نزدیکی بیشتری به آنان می‌کنند.

۲ در مطالب مطرح شده پس از داستان ورودی، این مطلب گفته شده که ائمه (ع) به ورزش‌های رایج آن زمان همچون تیراندازی، اسب سواری و... می‌پرداختند. عبارت «ورزش‌های رایج آن زمان» از آن‌رو آورده شده است تا اشاره‌ای به این نکته باشد که لزوماً نباید برای تبعیت از ائمه (ع) به اسب‌سواری و تیراندازی با کمان بپردازیم، بلکه این‌ها ورزش‌های آن زمان بوده و در این زمان می‌توان از ورزش‌های امروزی استفاده کرد.

۳ شاید این پرسش مطرح شود که لزوم توجه به ورزش، تغذیه و خواب مناسب از سوی مربیان بهداشت بارها برای دانش‌آموزان گفته شده است و دیگر نیازی به بیان این مطلب در درس دینی نیست. در پاسخ باید گفت که اولاً ما نمی‌خواهیم با همان رویکرد مربیان بهداشت به بیان این موضوعات بپردازیم بلکه می‌خواهیم با رویکرد دینی این مسائل را مورد توجه قرار دهیم، ثانیاً برای اینکه بتوانیم فرهنگی را در بین دانش‌آموزان نهادینه کنیم لازم است تا به طرق مختلف و از منظرهای گوناگون به تبیین آن بپردازیم، از این رو صرفاً نمی‌توان با اتکا به دانسته‌های منتقل شده از سوی مربیان بهداشت، فرهنگ صحیح تندرستی را ترویج کرد بلکه خوب است با توجه به گرایشات دینی مخاطبان، به این مسئله از زاویه دین نیز نگاه کرد.

۴ معلمان محترم توجه داشته باشند که منظور این درس از توجه به ورزش، سوق دادن دانش‌آموزان به ورزش‌های تخصصی و حرفه‌ای نیست، بلکه منظور ترویج فرهنگ ورزش‌های عمومی‌و همگانی است؛ ورزش‌هایی که برای هرکس به راحتی قابل دسترسی است و نیازی به اختصاص هزینه خاص و ویژه‌ای نیست و بار مالی برای خانواده ندارد. ورزش‌هایی مانند کوهنوردی، دو، پیاده‌روی، فوتبال و... البته این ورزش بنابر موقعیت جغرافیایی هر منطقه قابل تغییر است، مثلاً در شهرهای ساحلی می‌توان به ورزش شنا و البته در محیطی امن اشاره کرد. بازی‌های بومی و دسته‌جمعی نیز چون هدف ما یعنی تحرک داشتن را تأمین می‌کند، نمونه‌ای از ورزش است. بازی‌هایی مثل زو، لیِ لیِ و...

۵ نکته مهم در این است که ما به دنبال ترویج ورزش‌های قهرمانی نیستیم، هرچند آنها را نفی نیز نمی‌کنیم. در ورزش‌های قهرمانی،تنها به مدال، پول و مقام توجه می‌شود و ارزش‌های اخلاقی که در ورزش پهلوانی مورد توجه است، نادیده گرفته می‌شود. در ورزش پهلوانی، که ریشه در فرهنگ دیرینه ما دارد، ارزش‌هایی همچون جوانمردی، اخلاق‌محوری و ایمان اهمیت دارند نه پول و شهرت و مقام. در این درس با توجه به رویکرد پهلوان منشی در ورزش به این نکته توجه داده‌ایم که یک

فرد نیرومند بایستی به شکرانه این قدرت، دستگیر و یاریگر مظلومان و ناتوانان باشد و از قدرت خود برای خدمت به این افراد استفاده کند نه برای قلدری و گردن‌کشی.

۶ در بحث تغذیه گفته شده که غذا را باید کامل و به موقع بخوریم. واژه کامل اشاره به این دارد که یک غذای خوب باید مجموعه‌ای از موارد مورد نیاز بدن را تأمین کند یعنی مجموعه‌ای از گوشت، سبزی، حبوبات و... را دارا باشد. ذکر این نکته به دانش‌آموزان بی‌فایده نیست که غذاهایی مانند پیتزا، ساندویچ و... اگرچه انسان را سیر می‌کنند ولی غذاهای کاملی نیستند و همه نیازهای بدن را تأمین نمی‌کنند. کلمه «به موقع» هم اشاره به این مطلب دارد که صبحانه باید اول صبح خورده شود و شام نیز دو ساعت قبل از خواب. چون ما مشاهده می‌کنیم که کودکان و نوجوانان یا صبحانه نمی‌خورند یا دیر هنگام آن را میل می‌کنند و شام را نیز با فاصله کوتاهی قبل از خواب می‌خورند.

۷ دانش‌آموزان باید بدانند هر نعمتی که در دنیا از آن برخورداریم، در قبال آن مسئولیت و وظیفه‌ای داریم. اگر از نعمت توانمندی و قدرت برخورداریم، وظیفه ما توجه به ناتوانان و ضعیفان است. پس هیچ نعمتی را خداوند بدون یک وظیفه و مسئولیت به ما نداده است.

۸ بیان این شعر ملک‌الشعرای بهار در خصوص ورزش خالی از لطف نیست :

تن زنده والا به ورزندگی است — که ورزندگی مایه بندگی است

به ورزش گرای و سرافراز باش — که فرجام سستی سرافکندگی است